

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Úvěrový dlužník jako nový fenomén dnešní společnosti

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Jaromír Baran

Vypracoval:

Bc. Radim Zátopek

Brno 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Úvěrový dlužník jako nový fenomén dnešní společnosti“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Frydek-Místek 28.3.2008

.....
Bc. Radim Zátpek

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Jaromíru Baranovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Radim Zátopek

OBSAH

Úvod	2
1. Obecný úvod do problematiky	4
2. Pojmy	7
3. Úvěrový trh a jeho dlužník	9
3.1. Úvěrový dlužník	16
3.2. Právní odpovědnost	19
3.3. Dílčí závěr	22
4. Riziková skupina	23
4.1. Vlivy výchovného prostředí	33
4.2. Finanční vzdělávání	35
4.3. Dílčí závěr	37
5. Trestný čin úvěrového podvodu	38
5.1. Příčiny vzniku trestného činu úvěrového podvodu	44
5.2. Dílčí závěr	47
6. Trestný čin úvěrového podvodu v okrese Frýdek-Místek	48
6.1. Výzkum	50
6.2. Dílčí závěr	67
Závěr	68
Resumé	70
Anotace	71
Seznam použité literatury	72
Seznam příloh	74

Úvod

Česká republika po roce 1989 prošla řadou změn. Počínaje změnou politického uspořádání až po změny v sociální sféře. Změny se nevyhnuly ani oblasti finančnictví a v poslední době ani sféře poskytování úvěrů. Tento vývoj umožnil vznik mnoha nových bankovních, ale i nebankovních společností, které vyrostly jako houby po dešti. Svým dobře zpracovaným marketingem si přerozdělily úvěrový trh svých potenciaálních klientů a zaměřily se na danou skupinu lidí a podle toho roste počet nabízených produktů, což přináší i rostoucí počet zadluženosti jednotlivců, ale také celých rodin.

Téměř ze dne na den se vytvořily ostré hranice mezi sociálními vrstvami. Z mnohých lidí se stali boháči a z jiných chudáci, žijící na pokraji lidské společnosti. Zůstala však i střední vrstva.

V této práci bych chtěl poukázat na vzrůstající počet poskytnutých úvěrů, jakož i vzrůstající počet klientů, kteří mají problémy se splácením. Zaměřím se i na to, že mnoho úvěrů je klienty uzavřeno již s vědomím, že úvěr splácet nebudou či v době uzavření smlouvy o úvěru neřeší, z čeho by jej spláceli.

Stav zadluženosti v České republice je novým fenoménem současné doby, neboť získání peněžních prostředků prostřednictvím úvěru je tak snadné jako koupě snídaně v obchodě. Pouze s tím rozdílem, že v obchodě, než dostanu rohlíky, musím prokázat, že na ně skutečně mám, kdežto při vyřizování úvěru za současné situace není zas tak nutné prokázat, že mám na to úvěr splatit. Díky těmto nastaveným pravidlům trhu již mnoho lidí po využití úvěrů a půjček skončilo až na samém dně společnosti.¹⁾

Dále se ve své práci pokusím popsat úvěrový trh v České republice, především se zaměřením na možnou rizikovou skupinu, která bude v práci blíže specifikována s vyhodnocením úvěrového dlužníka a jeho právní odpovědnosti a v souvislosti s tím

---

¹⁾ časopis Osobní finance 11/05, str. 5, 6

rozeberu trestný čin úvěrového podvodu i z pohledu trestně právní politiky v České republice, která si vyžádala legislativní zásah na úvěrovém trhu.

Při zpracování této problematiky jsem čerpal z trestných spisů týkajících se trestných činů úvěrových podvodů vedených u Policie České republiky, okresního ředitelství Frýdek-Místek, statistik vedených Ministerstvem vnitra České republiky. Dále jsem čerpal z odborné literatury a odborných článků zveřejněných na serverech Internetu a v neposlední řadě i judikaturních rozhodnutí soudů.

Práce kromě úvodu a závěru obsahuje šest kapitol. První kapitola obsahuje obecný úvod do problematiky. Druhá vymezuje základní pojmy užitě v práci. Třetí kapitola pojednává o úvěrovém trhu, dlužníku a jeho právní odpovědnosti. Čtvrtá kapitola vymezuje rizikovou skupinu s kasuistikou. Pátá kapitola obsahuje trestný čin úvěrového podvodu, jeho skutkovou podstatu a příčiny vzniku trestného činu úvěrového podvodu. Šestá kapitola bude věnována samotnému výzkumu.

Práce je doplněna přílohami v grafické formě, které tvoří přehled o úvěrových dlužnících se zaměřením na jejich vzdělání, sociálně výchovné prostředí, zaměstnanecký poměr, věkovou kategorii a na jejich kriminální minulost ve vztahu k předmětu zájmu a výši způsobené škody.

Cílem diplomové práce v rámci výzkumu je potvrdit či vyvrátit, zda v rámci definované rizikové skupiny v práci uvedené má výrazný vliv na páchaní trestné činnosti úvěrového podvodu podle § 250b trestního zákona v okrese Frýdek-Místek výchovné prostředí, vzdělání, rodinný stav, případně pohlaví, věk či trestní minulost.

1. Obecný úvod do problematiky

Kdy a proč došlo ke zlomu od převládající české opatrnosti směrem k nebývalému růstu dluhů? Je česká společnost předlužená a lze říct, co Čech to dlužník? Toto jsou otázky, které jsou v současné době aktuální a je jim čím dál tím více věnována větší pozornost. Lze konstatovat, že stále více lidí se dnes řídí heslem, že nakupování bez peněz je v módě. Poskytování půjček všeho druhu a jejich objem roste nevídaným tempem a banky a ostatní nebankovní úvěrové společnosti mají zně.

Mezi lety 1995 až 2007 se zvýšila zadluženost domácností v ČR o více jak 800%, než tomu bylo do této doby. Zhruba od poloviny roku 2000 je zaznamenáván obrovský nárůst spotřebitelských úvěrů, a to ať už účelových či neúčelových, které mají na zvýšení zadluženosti podstatný význam.

V současné době převyšují půjčky českých domácností 735 miliard korun. V přepočtu toto číslo znamená, že na jednoho obyvatele a to včetně kojenců čítá zadluženost téměř 70.000,-Kč. Ve srovnání se západní Evropou zadlužení českých domácností není tak vysoké. Avšak tempo, jakým naše zadluženost narůstá, se zvyšuje.¹⁾

Český trh v poskytování úvěrů je pestrý. Úvěr je možné získat u bankovních i nebankovních společností. Úvěry od bankovních společností jsou spíše využívány klienty, kteří vykazují dostatečnou bonitu, tzn. že banky žádají zajištění úvěru ať již ručitelem, vinkulací pojištění nebo zástavním právem. Tímto pomyslným sítem klientů však propadne mnoho zájemců a tyto rizikové klienty pro banky si „rozeberou“ nebankovní společnosti. Společnosti, kterým na poskytnutí úvěru či půjčky postačí v lepším případě dva doklady a případně žádají o doložení informací o zaměstnání a výši čistého měsíčního příjmu klienta. Některým společnostem stačí pouhé ústní sdělení klienta o jeho zaměstnání.

---

¹⁾ www.mesec.cz/clanky/bankovni-spotrebitelske-uvery-co-je-na-trhu/

Pořízením úvěru či půjčky nevzniká samotný problém, ten spočívá v tom, že si člověk pořídí úvěr či půjčku a řádně nehradí své závazky vůči společnostem, od kterých si půjčil. Problém nastává už když se budoucí klient nechá zlákat naoko atraktivní reklamou o snadném a rychlém získání půjčky či úvěru se zaručeně nejnižšími splátkami, které jsou ve finální podobě s přičtením úroků a veškerých dalších poplatků daleko vyšší a tyto není nakonec schopen splácet, nehledě na to, že mnohdy je ani splácet nechce. Avšak nutno podotknout, že pouhá reklama k získání klienta nestačí. Velkou roli hraje nízká vzdělanost a špatné sociální prostředí a výchova, ze kterých klient pochází. Tento je zlákan vidinou snadného a rychlého získání peněz, avšak není schopen možná že ani sám nechce si dopředu spočítat kolik peněz přeplatí za poskytnutý úvěr.¹⁾

Někteří své důvody opatřit si úvěr obhajují tím, že se dnes zadluhuje kdekdo. Možným ukazatelem zadluženosti je především snížení úrokových sazeb v minulých letech. Právě v roce 2000 nominální úrokové sazby z nově poskytnutých úvěrů se domácnostem snížily na úroveň kolem 10% ročně. Na psychologické rovině nám však vysvětlení pomocí čísel nestačí, a to ani pomocí psychologické desetiprocentní hranice. Velkou roli zde hraje reklama, která uplatňuje lákavost a snadná dostupnost půjček a úvěrů.

Půjčit si je snadné, půjčky jsou nazvány výhodnými a lidé vyfocení na reklamním letáku s bankovkami v ruce vypadají nejen šťastně, ale i schopně a úspěšně. Řada lidí řeší neschopnost splácet jednu půjčku uzavřením další a tím vzniká takzvaný bludný kruh, z kterého se jen těžko nachází cesta ven. V této chvíli se z klienta stává tzv. „problémový dlužník“.²⁾

Je tedy na místě položit si otázku, „kam se poděla lidská hrdost“, kterou měli naši předkové a která jim nedovolila si pořizovat něco, na co neměli. Nabízí se snadná odpověď: Trend k zadluženosti je typickým důsledkem konzumní, na komerci zaměřené společnosti. Hodnota skromnosti a šetrnosti je v lepším případě zapomínána, v horším pošpiňována a považována za přežitek. Se stoupající životní úrovní zároveň klesá např. potřeba ušetřit něco na horší časy. Hromadění věcí a majetku pomocí úvěrů a půjček je

---

¹⁾ časopis Osobní finance 2/2007, str. 10

²⁾ časopis Psychologie 2/2007, str. 12

mnohdy sebedestruktivní, neboť pořídit si na úvěr pračku, ledničku, televizi, fotoaparát, auto atd., není vůbec složité.

Typický profil problematického dlužníka můžeme snadno odhadnout na základě nabídek, jež na rychlé a levné bankovní půjčky lákají. Mnozí lidé, kteří finanční ústavy touto cestou osloví, mají málo peněz a nepřemýšlí příliš o důsledcích svého jednání. Po zaplacení měsíčních splátek jim mnohdy na živobytí nezbývá ani životní minimum. Přesto si znovu půjčí, protože by třeba rádi alespoň na pár dnů opustili šedý každodenního života a jeli třeba na hezkou, sluncem zalitou dovolenou k moři. Často je jejich rozhodnutí výsledkem momentálního impulsu. Dluží na několika místech, kombinují nákupy na splátky, úvěry, placení kreditní kartou. Využívají kontokorent a ani nesledují, kde všude a kolik peněz celkem si půjčili. Konfrontace s povinností splácet jim záhy působí psychický diskomfort, který se snaží vytěsnit z mysli a popřít, že nastaly nějaké problémy.¹⁾

Postupem času už ani nerozlepují dopisy od finančních institucí. Nepříjemným a zákeřným a v bezesporu radikálním probuzením je moment, kdy je kontaktuje „vymahač“, nebo u dveří zazvoní exekutor, případně pokud se jim ve schránce objeví obálka s červeným pruhem a razítkem Policie ČR.

Zbavení se dluhů nejvíce komplikují i psychologické aspekty, mezi nimiž dominuje impulsivní jednání na jedné straně a depresivní stavy na straně druhé. V náhlém hnutí mysli se dlužník rozhodne například zkusit štěstí na hracích automatech a peníze vyhrát, ale místo aby vyhrál prohraje peníze, které si třeba půjčil od svých známých či příbuzných. Po prohře se deprese opět prohlubuje a toto opět snižuje jeho schopnost peníze vydělat „normální“ cestou.²⁾

Jediným štěstím chronických dlužníků je, že jim už nikdo nechce půjčit.

Od roku 2008 mají dlužníci možnost za splnění přesně stanovených podmínek prostřednictvím soudů na sebe nechat prohlásit tzv. osobní bankrot, který je určitým řešením nezvratitelného předlužení.³⁾

---

¹⁾časopis Osobní finance 11/05 str. 8

²⁾časopis Týden 46/2006, str. 17

³⁾ <http://www.penize.cz/18830-osobni-bankrot-petileta-cesta-z-dluhu>

2. Pojmy

Dříve než se začnu ve své práci zabývat vytýčenými úkoly je nezbytné, abych vymezil základní pojmy, které budou v práci použity.

Smlouva o úvěr - upravená § 497 obchodního zákoníku, kde je stanoveno, že se smlouvou o úvěru zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.¹⁾

Smlouva o půjčce - upravená § 657 občanského zákoníku, kde je stanoveno, že smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu. Podle § 658 lze při půjčce peněžité dohodnout úroky získání finančních prostředků v hotovosti uzavřením úvěrové smlouvy v nebankovním ústavu nebo smlouvy o půjčce v bankovním ústavu, bez uvedení účelu.²⁾

Spotřebitelský úvěr - poskytnutí peněžních prostředků nebo odloženou platbu, např. ve formě úvěru, půjčky nebo koupě najaté věci, za které je spotřebitel povinen platit. Spotřebitelský úvěr podmínky poskytování a splácení jsou upraveny zákonem o spotřebitelském úvěru č. 321/2001 Sb. v platném, znění.³⁾

Revolvingový úvěr - je dlouhodobý, opakovatelný a obnovitelný úvěr. Držitel revolvingového úvěru má k dispozici finanční prostředky ve výši dohodnutého úvěrového rámce. Každým nákupem se snižuje disponibilní zůstatek, který ještě může zákazník ze svého úvěrového rámce použít. Každou splátkou se naopak prostředky na nákup dalšího zboží na úvěr zvyšují.

---

¹⁾ Obchodní zákoník

²⁾ Občanský zákoník

³⁾ Zákon o spotřebitelském úvěru

Klient - každá fyzická osoba, která požádala o půjčku nebo uzavřela úvěrovou smlouvu.

Bonita klienta - klientova finanční situace, v určitých případech schopnost klienta splácet úvěr.

Dlužník - je ten, kdo má vůči jinému nějaký závazek, je v prodlení, jestliže nesplní řádně a včas svůj závazek, a to až do doby poskytnutí řádného plnění nebo do doby, kdy závazek zanikne jiným způsobem. Dlužník však není v prodlení, pokud nemůže plnit svůj závazek v důsledku prodlení věřitele.¹⁾

Skutková podstata trestného činu úvěrového podvodu - trestného činu úvěrového podvodu se dopustí ten, kdo v žádosti o poskytnutí úvěru či v žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí. Trestní sazba je dána výší způsobené škody až 12 let odnětí svobody.

RPSN (roční procentní sazba nákladů) - umožňuje posoudit výhodnost spotřebitelského úvěru a je jeden z řady ekonomických ukazatelů, který vypovídá o úrovni platebních podmínek úvěru. Základním vstupním parametrem pro stanovení tohoto ukazatele je výše úvěru, údaj o termínu poskytnutí úvěru, informace o výši jednotlivých splátek, poplatků a případných dalších plateb a informací o lhůtě splatnosti těchto splátek, poplatků a případných dalších plateb. RPSN není totožný s roční úrokovou mírou.

Okres Frýdek-Místek – území bývalého okresu Frýdek-Místek z hlediska územního uspořádání a jedná se o vytýčení místní příslušnosti Policie České republiky, Státního zastupitelství a Okresního soudu.

---

¹⁾ www.mesec.cz

3. Úvěrový trh a jeho dlužník

Zadlužování domácností v České republice má, jak jsem se již dříve zmínil, vzrůstající tendenci. Ve srovnání se zeměmi Evropy je poměr našich domácností i přesto stále třikrát nižší. Pro srovnání dlužily české domácnosti v roce 1993 bankám, úvěrovým a spotřebitelným družstvům 35,3 miliardy Kč, v roce 2004 to bylo 315 miliard Kč, v roce 2006 již 422 miliard. V současné době zadluženost domácností u bank a dalších finančních institucí dosáhla na konci ledna 2008 částky 735,401 miliardy korun.¹⁾

Z výše uvedeného je zřejmé, že tendence zadlužování neustále roste, ať už u **bankovních tak nebankovních společností**. Na českém peněžním trhu je v dnešní době velký počet společností, které jsou ochotny půjčit peníze komukoliv, bez ohledu na jeho bonitu či solventnost, téměř v jakékoliv výši a to i bez sledování účelu. Úvěrový trh je v dnešní době velkou měrou ovlivněn marketingem, který je zaměřen na to, co nejvíce vstoupit do podvědomí co nejširší společnosti.²⁾

Každý bankovní či nebankovní ústav poskytující úvěry přistupuje k informování klienta, ať už se jedná o způsob poskytnutí, čerpání či splácení úvěru, jinak . Některé uvádějí veškeré informace včetně RPSN, poplatků a úroků, jiné radí klientům osobní kontakt s pracovníkem, který jim celkem ochotně řekne konkrétní informace a vypočítá RPSN přesně pro hodnotu jimi požadovaného úvěru.

Mnohé z bank poskytují výhodnější podmínky pro své stávající klienty, jiné zase nevyžadují poplatek za správu účtu, případně za schválení a poskytnutí úvěru. Rovněž tak klient při výběru upřednostňuje něco jiného. Pro všechny však platí, že **RPSN** by měla být tím orientačním bodem, podle kterého lze objektivně posoudit různé druhy úvěrů. Tento ukazatel musí být všemi společnostmi počítán podle jednoho, zákonem daného vzorce.

---

¹⁾ www.penize.cz

²⁾ www.mesec.cz/clanky/bankovni-spotrebitelske-uvery-co-je-na-trhu/

Avšak vybrat nejvýhodnější nabídku není jednoduché a hlavně to bývá z časového hlediska náročné, pokud však není úvěr uzavřen přímo v obchodě, kde je kupováno nějaké zboží.

Z pohledu bankovního a nebankovního poskytování spotřebitelských, hypotečních či revolvingových úvěrů je podstatným kritériem při výběru společnosti především rychlost jeho vyřízení. Ta je uváděna vždy od okamžiku, kdy jsou bance předloženy všechny jí požadované podklady a mnohdy se konečné schválení a následné poskytnutí úvěru počítá na minuty. Zejména menší půjčky jsou všude vyřizovány velmi rychle, téměř na počkání, ostatní pak během několika málo dnů.

Ve většině bank je částka 100 000 Kč hranicí pro poskytnutí úvěru bez zajištění. Pokud však žadatel není klientem banky, kterou žádá o poskytnutí úvěru, jeho příjmy jsou jen mírně nad hranicí potřebnou pro poskytnutí úvěru, nebo z nějakého jiného důvodu nedopadne hodnocení jeho bonity úplně nejlépe, může banka požadovat zajištění i u nižších částek. Zpravidla pak stačí jeden spoludlužník nebo ručitel s dostatečně vysokými příjmy či majetkem.

U vyšších úvěrů pak banky většinou požadují zajištění více ručiteli, zástavním právem k nemovitosti nebo pohledávce. Bohužel jen někde se kvalita zajištění úvěru odrazí v lepší úrokové sazbě.

Na otázku, který úvěr je nejlepší, však jednoznačná odpověď neexistuje.

Banky postupují při uzavírání úvěrových smluv dosti individuálně, a dokonce pokud by týž člověk požádal o úvěr ve dvou pobočkách téže banky, může se stát, že mu budou nabídnuty různé podmínky!

Pro veškeré společnosti je jediným a nejpodstatnějším cílem získat co nejvíce klientů a za tímto účelem mají silné marketingové teamy, které zpracovávají tuto problematiku a s ohledem na současný trh a poptávku lze konstatovat, že poměrně úspěšně. Nejedná se pouze o reklamu, ale o to prozkoumat prostředí, oslovit vybranou skupinu a této nabídnout produkt, který danou skupinu osloví. V dnešní době však není žádný problém zapůsobit a sehnat nějakého klienta a nabídnout mu zaručeně ten

nejlepší produkt. Bohužel se marketing nezabývá tím, zda klient bude schopen dostat svým závazkům, důležité je tohoto klienta dostat do té či oné společnosti.

Z nepřeberné škály a velkého množství společností nabízející a poskytující úvěry od hypotečních až po úvěry spotřebitelské si v dnešní době přijde na své každý, bohatý i chudý. Tak jak dlužníky může rozdělit na klienty z dobrou platební morálkou tak na neplatiče, můžeme u nabízených peněžních produktů najít dobré i špatné úvěry.

Nebankovní ústavy – u těchto může klient počítat s tím, že úvěr dostane téměř v každém případě a nemusí se obávat, že někdo bude ověřovat, při sjednávání úvěru pravdivost údajů jím uvedených ve smlouvě. Tím se společnosti zpravidla začínají zabývat až když dlužník nehradí své závazky. Důležité je získat klienta, protože jedním nejdůležitějším pravidlem společností poskytujících úvěry je to, že pokud neposkytne úvěr zrovna ta či ona společnost, zcela jistě mu ho poskytne jiná společnost, a to i přesto, že klient má třeba i zápornou bonitu.

Poměrně důležitým faktorem při sjednávání úvěru, který by se měl zohlednit, je možnost pojištění neschopnosti splácet úvěr z důvodu úmrtí, invalidity, dlouhodobého onemocnění, popř. i ztráty zaměstnání. Někde je toto pojištění automatické, jinde si za něj musí klient připlatit.

Mezi největší a nejznámější nebankovní úvěrové společnosti na českém trhu patří například:

Home Credit, a.s.

GE Money Multiservis, a.s.

Cetelem, a.s.

Profireal, s.r.o.

Cofidis, s.r.o.

Provident Financial, s.r.o. a mnoho dalších.

Jsou to společnosti, které poskytnou úvěr téměř komukoliv a na počkání, pracovníci pověřeni sjednávat úvěry s klienty skoro nikdy neověřují, zda údaje uvedené klientem do smlouvy jsou pravdivé či nikoliv.

Na dokreslení úvěrového trhu je možno vývoj poskytování úvěrů u nebankovních společností prezentovat meziročním nárůstem výše poskytnutých úvěrů, např. u společností:

Home Credit, a.s. v roce 2007 poskytla úvěry v celkové výši **8,3 miliardy Kč** a v roce 2006 o miliardu méně.¹⁾

Cetelem, a.s. v roce 2007 poskytla úvěry v celkové výši **11,35 miliardy Kč**, když největší nárůst zaznamenalo financování automobilů a motocyklů. Ve své výroční zprávě Cetelem potvrdil svou přední pozici mezi nebankovními poskytovateli spotřebitelských úvěrů.²⁾

Profireal, s.r.o. v roce 2007 poskytla úvěry ve výši **3,63 miliardy Kč**, a zaznamenala tak rovněž vzrůstající tendenci, neboť v roce 2006 poskytla úvěry ve výši „pouze“ 2,93 miliardy Kč.³⁾

Bankovní a nebankovní společnosti mají různou výši RPSN a od tohoto odvislou výši celkové splatné částky poskytnutého úvěru.

Tak například u **Provident Financial, s.r.o.** za poskytnutý produkt dle smluvních podmínek k úvěru vyplývá, že roční procentní sazba nákladů (RPSN) činí u hotovostního úvěru na 20 týdnů 481,4 procenta a při úvěru na 31 týdnů je to 365,1 procenta. **Na 52 týdnů, tedy na rok, si pak u Providentu půjčíte za RPSN ve výši 199,4 procenta.** Oproti tomu Česká spořitelna nabízí půjčku 50 tisíc korun v hotovosti na rok za RPSN 14,49 procenta, ČSOB má za stejných podmínek RPSN 18,65 procenta.

---

¹⁾ www.homecredit.cz

²⁾ www.cetelem.cz

³⁾ www.profireal.cz

Půjčí-li si tedy klient Providentu 10.000,-Kč na 20 týdnů, pak dle výše uvedeného činí celková splatná částka celkem 14 tisíc Kč. A pokud se toto bude týkat úvěru ve výši 50 tisíc korun na rok, pak celková splatná částka činí celkem 83 200,-Kč.¹⁾

Bohužel reklamy těchto společností jsou zálučné a mnohdy až agresivní, neboť na nás číhají na každém rohu od velkých billboardů u silnic až po malé letáčky v poštovní schránce. Předhánějí se v tom, která společnost vymyslí lákavější reklamní spot či plakát. Reklamy jako „Stačí cinknout a peníze jsou vaše“, „Peníze až do domu“ „Zaručeně nejnižší splátky“, „Nemáte peníze? Nevadí! My Vám je půjčíme“, či „Poradte mu, ať neplatí vůbec“, „Máte dluhy? Nevadí my je za Vás zaplatíme!“ atd. jsou neodmyslitelnou součástí našeho každodenního života a takřka masírují podvědomí každého z nás a pro mnohé je těžké jim nepodlehout.

Přesvědčení, že čekat než člověk našetří na to, co by si chtěl koupit, není dnes moderní. Bohužel jsou v dnešní době úvěry využívány i na nákup vánočních dárků či dovolené. Avšak využívání úvěrů k tomuto účelu je holý nesmysl, protože radost z takto nabyté věci velice rychle pomine, ale starost ze splátek zůstane hodně dlouho a motivace splácet úvěr se vytrácí.

Každý by si všechny finanční operace měl řádně rozmyslet a spočítat své možnosti a nezatěžovat sebe a svou rodinu dluhy, které nebude moci v budoucnu splácet.

Vzhledem k tomu, že roste počet dlužníků, kteří řádně neplní své závazky byl v nedávné době v České republice zaveden institut **Centrální registr dlužníků**, který soustřeďuje seznamy bankovních i nebankovních dlužníků. Tato instituce slouží k tomu, aby dlužníkovi nebyly dále poskytovány další peněžní prostředky z úvěrů či půjček.²⁾

---

¹⁾ časopis Osobní finance, 10/2006, s. 17

²⁾ www.registrdluzniku.cz

Další institucí, která eviduje dlužníky a to s negativním záznamem resp. s problémovým splácením, je úvěrový registr **SOLUS**, který ke konci roku 2007 evidoval téměř 582 tisíc spotřebitelů, kteří mají nebo v uplynulých třech letech měli problémy se splácením svých závazků.¹⁾

Úvěry poskytované na našem trhu můžeme rozdělit podle různých kritérií do několika skupin. Použiji rozdělení úvěru podle společnosti poskytující úvěr, a to na **bankovní a nebankovní úvěry**.

Nebankovní úvěry jsou oproti bankovním:

- poskytovány společnostmi bez bankovní licence
- sjednávány zpravidla rychleji,
- mnohdy nevadí ani zápis klienta v databázi neplatičů,
- jejich úrokové sazby jsou však daleko vyšší než u bank.

Efektivní úrokové sazby u některých nebankovních společnostech, poskytujících spotřebitelské úvěry, se dokáží vyšplhat až na 40%, přestože obvyklá úroveň nominálních úrokových sazeb se pohybuje mezi 8-15%. Společnosti poskytující spotřebitelské úvěry ve vztahu s klientem operují s měsíčními a nikoli s ročními úrokovými sazbami a proto dosahují nejvyšších efektivních sazeb.²⁾

---

¹⁾ www.solus.cz

²⁾ www.mesec.cz

Poskytování úvěrů lze dále rozdělit podle:

1. hledisek, která mají význam při stanovení podmínek poskytnutí úvěru. Základní a nejčastější členění je podle časového hlediska, tj. podle délky trvání a doby splatnosti, na úvěr:

- *krátkodobý* – se splatností, resp. dobu trvání, do jednoho roku, používá se jako provozní úvěr,
- *střednědobý* – se splatností zpravidla do čtyř let, úvěr tohoto typu se používá jako investiční nebo rozvojový,
- *dlouhodobý* – je charakterizován splatností do deseti let, u nás tvoří tyto úvěry relativně malou část úvěrových obchodů, používají se zpravidla k investičním záměrům, na bytovou výstavbu apod.

2. výše úvěru – malý, velký,

3. předmětu úvěru – spotřební, účelově sledované a neúčelově sledované, provozní, investiční, sezónní apod.,

4. hypoteční úvěry - je úvěr, jehož splacení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem k nemovitosti, i rozestavěné. Úvěr se považuje za hypoteční úvěr dnem vzniku právních účinků zástavního práva. Pro účely krytí hypotečních zástavních listů lze pohledávku z hypotečního úvěru nebo její část použít teprve dnem, kdy se emitent hypotečních zástavních listů o právních účincích vzniku zástavního práva k nemovitosti dozví.“ Do nedávné doby byly hypoteční úvěry poskytovány pouze na investice do nemovitostí na jejich výstavbu či pořízení, a to pouze na území ČR.

V současné době však již toto není zákonnou podmínkou a hypoteční úvěry jsou vlastně všechny úvěry zajištěné nemovitostí a zastavená nemovitost se nemusí nacházet ani na území ČR či na území některého z členských států Evropské unie.

Úvěr lze definovat ve dvou rovinách, ekonomické nebo právní.

Ekonomický význam spočívá v tom, že úvěr je formou dočasného postoupení zboží nebo peněžních prostředků věřitelem dlužníkovi na principu návratnosti. Podle formy poskytnutí a splácení lze kvalifikovat tři druhy úvěrů:

peněžní – poskytnutý a také splácený v penězích,

zbožní – poskytnutý a splácený ve zboží,

obchodní – poskytnutý ve zboží a splácený v penězích (typické spotřebitelské úvěry).

Právní vymezení pojmu úvěr je definováno v § 2 písm. b) Zákona o bankách č. 21/1992 Sb. v platném znění, jako závazek věřitele, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky a závazek dlužníka poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.

Pro účely a potřeby této práce se však již dále budu zabývat především spotřebitelským úvěrem krátko a střednědobým.¹⁾

3.1. Dlužník

Je s podivem, jak malou pozornost někteří lidé věnují smluvním podmínkám uvedeným ve smlouvě, přestože je v nich velká spousta záludností, zejména pro případ, že úvěr nebude řádně splácen. Svým podpisem se klient zaváže podmínkám, o kterých nemá následně ani tušení a poté je překvapen neblahými důsledky svého neuváženého jednání.

Jedním z hlavních důvodů, proč se klient těmto smluvním podmínkám nevěnuje, je fakt, že smlouva je sjednávána ve spěchu a že smluvní podmínky čítají několik stran hustě a drobně tištěného textu. Je spokojen s tím, že je slovně ujištěn, že případné

---

¹⁾ http://www.vskv.cz/KPR/archiv/2007/kpr2_2007.pdf

sankce se dají vždy vyřešit a to individuálně dohodou s klientem a že smluvních sankcí není třeba se nikterak obávat. Jenže staré známé pravidlo, že „co není psáno, není dáno“ se v tomto případě stává noční můrou všech, kteří bez většího rozmyslu uzavřeli pro ně ne zcela výhodnou úvěrovou smlouvu. Přitom podepisovat něco, čemu nerozumím, je doslova nerozum.

Kromě toho, že si každý zkontroluje správnost osobních údajů ve smlouvě, měl by dostatečnou pozornost věnovat ustanovení týkajících se stanovení případných sankcí v případě nedodržení závazků. A pokud se stane, že se někdo byť nedopatřením dostane do svízelné situace a finanční tísně, je na místě tuto nastalou situaci ihned vyřešit a předejít tak komplikacím souvisejícím se sankcemi ze strany poskytovatele úvěru.

Spousta lidí žije v přesvědčení, že v dnešní době je zadlužení přece normální. V současnosti již 60 % domácností přiznává občasné finanční problémy, protože na pohodlí a luxus se snadno a rychle zvyká. Pokud člověk při utrácení a zadlužování se, ztratí soudnost a kontrolu sama sebe, velice snadno se může dostat do problémů.¹⁾

Docela nenápadné občasné finanční problémy s následnými několika dny před výplatou, kdy peněženka zeje prázdnotou, se postupně prodlouží přinejmenším na týden a posléze nastane situace, že vrátit útratu na účet ještě před uplynutím bezúročného období se prostě nepodaří.

Omezit osobní spotřeby nebo zvýšit příjmy, rovněž není vůbec snadné, a proto je jediným možným východiskem vše vyřešit půjčkou. Na její splácení se pak vezme další půjčka. Co na tom, že někteří ještě v létě nemají zaplacený všechny splátky za dárky na Vánoce.

Peněz se ale stále nedostává. Další půjčka však nepřichází do úvahy, protože klient neplní své závazky další peníze v bance prostě nedostane. Na stole se začínají kupit složenky a upomínky včas neproplacených faktur. Operátor vyhrožuje vypnutím telefonu, distributor elektřiny odpojením elektroměru. V poště se začínají objevovat dopisy s doručenkou nabízející poslední možnost vyřešit nezaplacení dluhů smírnou cestou.

---

¹⁾ časopis Osobní finance 11/2005 str. 8

Situace začíná být vážná, ale stále se dá ještě zvládnout. To ale jen za cenu osobních obětí spočívajících v prodeji některých věcí a změně životního stylu. Příjmy lze zvýšit třeba tak, že si člověk přibere druhé zaměstnání nebo bude trávit víkendy po brigádách. Pokud se ale místo toho pokusí před problémy utéct, přestane přebírat doporučenou poštu a peníze na vyřešení těch nejneodbytnějších věřitelů si vypůjčí na drahý úrok, může být jeho osud zpečetěn.

Přecenění svých možností půjčku splácet může pro dlužníka skončit katastrofou. Varovným signálem v této souvislosti je i rostoucí počet exekucí v poslední době.

Nestát se problémovým dlužníkem znamená držet se některých všeobecně známých pravidel:

- ujistit se, že všem smluvním a obchodním podmínkám rozumím
- nehledět jen na úrokové sazby, ale seznámit se všemi náklady a povinnostmi
- nenechat se zlákat hned první nabídkou
- vždy dobře zvážit, zda daný produkt řeší danou situaci nejlépe
- pokud jsou spojeny s úvěrem další služby, je dobré se informovat o jejich podmínkách a závazcích
- zjistit podmínky, za kterých je možné splatit úvěr předčasně
- nakupovat podle vlastních možností. Neuvážené nákupy mohou přivést rodinu do stavu předlužení
- neodkládat problémy se splácením, ale začít je řešit co nejdříve

- možnost splatit půjčku jinou půjčkou využít jen v případě, že se úvěrové zatížení už dále nebude zvyšovat a nová nabídka má výrazně výhodnější podmínky a především si nebrat další úvěr či půjčku.

Kdo z nás v současné době nemá žádnou zkušenost z půjčkou či úvěrem? Takových je jen málo, ale najdou se. Ve větší míře se setkáme s člověkem, který nějakou tu zkušenost již má, nebo jich má více. Nemale procento zadlužených se pak rychle dostává do začarovaného kruhu, ze kterého není možné se vymanit. Jednu půjčku či úvěr se snaží splatit jinou půjčkou, ale již není schopen splácet, protože úroky a výše splátek ho sále více a více umořují.

3.2. Právní odpovědnost

S tím, jak stoupá ochota občanů se zadlužit, roste také podíl lidí, kteří čelí potížím se splácením všech svých úvěrů. Například počet nařízených exekucí v roce 2006 podle Exekutorské komory činil 309 457 exekucí. Některým dlužníkům, jak již bylo uvedeno, se podaří vyhnout exekutorům díky novému insolventnímu zákonu, který jim umožňuje vyhlásit na sebe osobní bankrot. Jiní, prozíravější, včas sloučí různé půjčky do jedné (takzvanou konsolidací půjček), což snižuje náklady spojené se splácením.¹⁾

Mnozí lidé bohužel při získávání půjček špatně odhadnou vlastní finanční situaci a často se dostávají do situace, kdy půjčku nedokáží řádně splatit, toto se děje v menší či větší míře v každé osmé domácnosti.

Splátky úvěru mohou vzrůst a schopnost dlužníka je splácet naopak může poklesnout. Důvodem může být ztráta zaměstnání, zhoršení zdravotního stavu nebo i něco jiného. Řadu rizik lze přitom pokrýt vhodným pojištěním. V Česku jsou však lidé zvyklí zatím pojišťovat spíše jen svůj majetek a sami sebe.

---

¹⁾ www.exekutorskakomora.cz/aktuality.php?skupina=2&rok=2007&id=163

Každý člověk by však měl začít u zmapování své finanční situace. Měl by mít přehled nejen o tom, kolik vydělá, ale také o tom, kolik a za co utrácí. Udržení rovnováhy mezi příjmy a výdaji však nestačí.

Je třeba také myslet na budoucnost. Znamená to vytvářet si v dobách relativního dostatku finanční rezervy pro případ zhoršení životní situace. Pokud člověk není schopen žádné rezervy vytvářet, neměl by se ani zadlužovat. Když nic neušetří, jak chce splácet půjčku? Co když navíc bude mít další nečekaná vydání?

Právě proto by měl každý člověk na možná rizika myslet dopředu, než se zadluží. Nikdy se nelze spoléhat na to, že vše půjde zcela hladce a neobjeví se žádné komplikace.

Vztah dlužníka a věřitele - vůbec nejdůležitější, aby dlužník s věřitelem nepřestal komunikovat a nesliboval jim nic, co nemůže splnit.

Ztratí-li dlužník důvěryhodnost, zcela jistě prohrál. Dokáže-li však nabídnout věřiteli dostatečné záruky splacení dluhu, byť za delší dobu, než jak bylo původně sjednáno, většinou má velkou šanci, že se s ním nakonec dohodne. Dlužník si tak může ušetřit spoustu nepříjemností, času, nervů i dodatečných nákladů.

Mnoho lidí si myslí, že do toho, kolik a za co utrácí, nikomu nic není! Ano má pravdu, ale jen do té doby, než svým jednáním někoho poškodí. Třeba tak, že ohrozí splacení půjčky. Kromě občanskoprávního sporu o zaplacení dluhu a náhradu škody se v tomto případě může dočkat i trestního stíhání.

Rizika nesplácení úvěru:

Trestní oznámení věřitele - věřitel může dlužníkovi zkomplikovat život podáním trestního oznámení. Na rozdíl od vymáhání pohledávky ho to nebude stát nic, jen chvíli času. Stačí, když oznámí policii nebo státnímu zastupitelství své podezření ze spáchání trestného činu.

Trestní stíhání - pokud klient nesplácí dle daných dohodnutých splátek a daná společnost podala trestní oznámení, jak je uvedeno výše, jsou ve většině případů policií zahájeny úkony trestního řízení a rozbíhá se prověřování toho, zda skutečně došlo ke spáchání trestného činu či nikoliv. Pokud zjištěné a odůvodněné skutečnosti skutečně nasvědčují tomu, že se klient, v této chvíli podezřelý, dopustil trestného činu je proti němu v souladu s ustanovením § 160 odst. 1 trestního řádu zahájeno trestní stíhání, poté následuje výslech obviněného a po ukončení vyšetřování je celá věc předána na státní zastupitelství s návrhem na podání obžaloby a pokud státní zástupce shledá důvody po podání obžaloby, obžalobu podá soudu, ten poté rozhodne o druhu a výši trestu.

V tzv. civilním řízení před soudem může dojít až k :

Exekuci - soudní exekutor pověřený provedením exekuce má zákonnou povinnost zajistit majetek dlužníka tak, aby z výnosu jeho prodeje pokryl vymáhanou částku, náklady předcházejících řízení a náklady exekuce. Původní dluh se přitom může i zněkolikanásobit. Exekutor může v dražbě prodat i byt, rodinný dům či jinou nemovitost dlužníka, a tím z něj de facto udělat bezdomovce. Podobně lze přijít i o užívací právo k družstevnímu bytu. Případů, které takto skončí, jsou stovky a stále jich přibývá a mnoho lidí se díky svému neuváženému a nezodpovědnému chování stali takřka ze dne na den bezdomovcem.¹⁾

Rychlému propadu dlužníka na bezdomovce - dobrovolně se bezdomovcem stane asi jen málokdo. S ohledem na očekávaný budoucí vývoj však lze předpokládat, že řady lidí nucených žít na okraji společnosti, se budou rozrůstat. Bohužel je posílí

---

¹⁾ www.exekuce.cz

nejspíš i lidé, kteří neodhadli své možnosti a nezvládli své zadlužení. Nebude přitom důležité, zda se do svízelné situace dostali výhradně svým vlastním přičiněním, nebo nepřízní osudu. Svádět problémy na shodu nešťastných náhod je přitom obvyklé.

3.3. Dílčí závěr

S ohledem na to, co bylo výše uvedeno, je na českém trhu v oblasti finančnictví mnoho společností poskytujících úvěry, ať již sociálně slabým i těm sociálně silným. Každý si dnes může vybrat podle svých potřeb a možností. O tom jak vybrat ten správný produkt, jak postupovat při uzavírání úvěrů a o následcích jejich nesplacení bylo vydáno mnoho příruček.

Sdružení českých spotřebitelů, které si klade za cíl hájit oprávněné zájmy a práva spotřebitelů na vnitřním trhu EU a ČR zdůrazňuje preventivní stránku ochrany zájmů spotřebitelů pod heslem „jen poučený spotřebitel se dokáže účinně hájit“, který si klade za cíl informovat obyvatele České republiky v otázce jejich práv a povinností vyplývajících z podpisu smluv o spotřebitelských úvěrech.

Sdružení českých spotřebitelů, paradoxně společně se společností Provident Financial, s.r.o. je partnerem projektu „**Podepsat můžeš, přecíst musíš**“, který je zaměřen na zvyšování povědomí zákazníka o nutnosti nejen přečtení, ale především porozumění smlouvy, aby byl schopen si uvědomit a zvážit míru rizika, které svým podpisem smlouvy na sebe přebírá.¹⁾

Je celkem možné, že kdyby společnosti poskytující úvěry byly důslednější v kontrole uvedených údajů ve smlouvě ještě před vyplacením úvěru, nebylo by tolik lidí, kteří by čelili trestnímu stíhání, potažmo žalobě, nebo by se nemusili obávat sankcí v podobě exekucí, neboť by se výrazně ztenčil počet schválených úvěrových smluv.

---

¹⁾ www.sdruzenispotrebitelu.cz

4. Riziková skupina

Za své jednání musí každý nést odpovědnost. Není tomu jinak ani u rizikových dlužníků. Občas bývá na vině kromě přecenění vlastních finančních sil také pouhá nedbalost, někdy záměr klienta vzít si úvěr i přesto, že si je vědom své špatné finanční situace, a nebo vědomí, že úvěr splácet nebude.

Zůstává stále otázkou, proč lidé podléhají „nátlaku“ společností poskytujících úvěry a proč zdravý selský rozum, který by měl alespoň z části mít zakódovaný v sobě každý z nás, neřekne, když na to nemám, tak si to nekoupím. Přitom každému průměrně vzdělanému člověku musí být jasné, že spotřebitelský úvěr je mnohdy holý nesmysl, protože většina věcí pořízených na půjčku má kratší životnost než je doba splácení.

Ti, kteří si neuváženě pořídí at' už účelový nebo neúčelový úvěr a nemají dostatek peněz na splátky a uzavírají další úvěrovou smlouvu proto, aby měli peníze na splacení toho prvního úvěru, a nebo ti, kteří úvěr uzavřou již s úmyslem ho neplatit patří do rizikové skupiny.

Za **rizikovou skupinou**, na kterou je zaměřeno bezproblémové půjčování peněz nebo poskytování úvěrů na profinancování zboží, je možné říct, že se jedná o tzv. „úvěrové klienty“:

1. Lidé ve věku 18 až 45 let, starší lidé jsou ještě stále v opatrování si úvěrů ještě zdrženlivější,
2. Lidé s nižšími nebo minimálními příjmy a ti, kteří díky poskytnutému úvěru buďto získají peníze téměř ihned, avšak tyto obratem ruky utratí za něco bezcenného či za jídlo nebo oblečení a nebo si prostřednictvím

spotřebitelského úvěru pořídí většinou elektroniku, např. televizory, ledničky, myčky nádobí, nebo mobilní telefony, a když zjistí, že nemají peníze ani na splátky ani na živobytí, tak takto získané věci prodají v bazaru za podstatně nižší cenu, ovšem svůj dluh stejně nezaplatí. Pouze si koupili něco po čem dlouho toužili a co by jinak nezískali, protože by si na to nikdy neušetřili. Tím sice na krátkou chvíli dokázali sobě i svému okolí, že mají něco lepšího než oni, ale vystavili se rizikům, které plynou neplacením úvěru.

3. Lidé s nižším stupněm vzdělání, kteří mají buďto pouze základní vzdělání, nebo jsou vyučeni, nedokáží a mnohdy ani nechtějí objektivně posoudit danou situaci, většinou tuto podcení, myslí si, že budou schopni splácet, ale skutečnost je jiná. Výše a pravidelnost splátek je stále více a více zatěžuje.
4. Lidé vedení na Úřadech práce a lidé bez pracovního zařazení – tedy lidé s minimálním příjmem nebo úplně bez něj, většinou uzavírají úvěrové smlouvy za účelem získání peněžních prostředků v hotovosti.
5. Lidé pocházející ze slabého sociálního prostředí – lidé pocházejících z rodin se špatným výchovným vzorem, matka ani otec nepracují, pobírají pravidelné sociální dávky nebo podporu v nezaměstnanosti a jsou s takovýmto životem spokojeni. Jejich děti nejsou mnohdy vedeny k pravidelné školní docházce. Vidina toho, že peníze jsou pravidelně doma se stalo samozřejmostí. Tento výchovný vzor vede k „zvláštnímu způsobu“ života, bez motivace získat peníze prací. Vztít si úvěr, půjčku a čekat na dávky od státu je přece jednodušší a normální.
6. V tomto případě nelze nezmínit, že jednu z výše popsaných komunit tvoří např. rómská ghetta v okrajových částech měst, kde uzavírání úvěrů, jejich následné nesplácení projevující se lavinovým efektem (ráno uzavře úvěrovou smlouvu jeden a večer má smlouvu od téže společnosti uzavřenou polovina obyvatel ghetta) je běžnou praxí. Např. ve Frýdku-Místku pak takových míst je několik, kde se zdržuje většina výše uvedeného obyvatelstva.

7. Lidé s trestní minulostí, lidé, kteří již byli v minulosti vyšetřováni, trestáni. Tento člověk si jen těžko hledá práci, a proto se uchýlí k tomu, že si peníze opatří jiným než běžným způsobem.

Celkově by se dalo říci, že riziková skupina by se rovněž dala charakterizovat jako skupina lidí s **nízkou finanční gramotností**.

Jak správně hospodařit s penězi by mělo být součástí jak školní tak rodinné výchovy pro budoucí praktický život jedince. Děti by měly být jak doma, tak ve škole vedeny ke spoření a obezřetnosti při výběru a čerpání úvěrů v dospělosti a současně by si měly být dobře vědomy důsledků, které by pro ně mohlo mít nesplácení svých finančních závazků.

Mimo to, že si děti osvojí správné zásady hospodaření s penězi, tak by si měly osvojit i základní techniky jejich používání, především bezhotovostní způsoby placení a používání bankovních účtů.

Finančně gramotným občanem se rozumí spotřebitel, který chápe základní ekonomické souvislosti, orientuje se na trhu finančních produktů a služeb a je schopen odpovědně spravovat osobní nebo rodinný rozpočet a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.

Lidé s nižší finanční gramotností se nezaobírají výší skutečné ceny peněz v podobě úrokových sazeb a poplatků spojených s půjčkou, ale pro velkou část těchto lidí hraje podstatnou a rozhodující roli výše měsíční splátky a zejména pak rychlost vyřízení samotné žádosti. Při uzavírání úvěrů je málokterý schopen myslet na to, co bude v budoucnu, za měsíc, za půl roku za rok. Zabývají se pouze tím, co je v ten daný okamžik a vidinou rychlého získání peněz nebo zboží. O důsledcích svého jednání, které nastanou po podepsání úvěrové smlouvy a nad splátkami příliš neuvažují.¹⁾

Těm, kteří se dostanou na hranu své vlastní existence, je každá rada drahá.

---

¹⁾ www.mesec.cz/clanky/financni-gramoti-k-oddluzeni-lidi

Stěžejní by však mělo být výchovné prostředí v rodinách a ve školách, protože výchovné prostředí, z jakého jedinec vychází, hraje pro jeho budoucí život významnou roli. Zcela jistě by však za současné situace bylo pro všechny účelnější upravit zákony týkající se peněžních společností a způsobu jimi poskytovaných úvěrů.

Výše popsaná riziková skupina lidí je důležitou a strategickou cílovou skupinou v oblasti poskytování krátkodobých spotřebitelských úvěrů.

Obecně lze tedy říci, že cílovou skupinou poskytovatelů úvěrů jsou nejen lidé s nižší finanční gramotností, tedy lidé s nižší inteligencí, ale i lidé s nižšími nebo žádnými příjmy.

Potíže může mít nejen ten, kdo rád utrácí a nadměrně se zadlužuje, ale i člověk, který pouze opomněl zaplatit třeba na počátku jednu složku a vzniklou situaci dále neřešil s přesvědčením, že nějak to projde.

Problémy je třeba řešit a ne před nimi utíkat či dělat „mrtvého brouka“. Dlužník, který již není schopen dostát svým závazkům, to dokáže po nějaký čas úspěšně tajit, vymlouvá se na různé indispozice, a slibuje to, o čem ví, že splnit nemůže a ani nesplní. Jeho okolí toto chvíli toleruje, ale posléze, dříve nebo později, se ukáže skutečná situace.

V praxi jsou známy i případy, kdy takovéto situace doženou člověka až na pokraj svých psychických sil a jako jediné východisko z tohoto bludného kruhu je to poslední, co člověk ve svém životě učiní, a tím je sebevražda.

Kasuistika

Při vypracovávání diplomové práce jsem se zabýval i studiem spisového materiálu týkajícího se trestných činů úvěrového podvodu podle § 250b trestního zákona vedeného u Policie České republiky, okresního ředitelství, služby kriminální policie a vyšetřování, oddělení hospodářské kriminality ve Frýdku-Místku.

Pro názorný příklad jsem vybral jeden případ z mnoha, který hovoří za vše a je důkazem toho, co s člověkem mohou udělat dluhy.

Je to životní příběh sedmadvacetiletého A.V. z Frýdku-Místku, který sice vyrůstal v úplné rodině, jako starší ze dvou sourozenců. V patnácti letech utrpěl úraz krční páteře s následnou operací. Poté mu zůstala částečně ochrnutá pravá ruka. Vyučil se kuchařem a po vyučení pracoval v oboru jako kuchař a posléze jako provozní v restauraci. Byl bubníkem v kapele a bubny, na které hrál, si pořídil prostřednictvím svého otce, který na jejich koupi si uzavřel úvěrovou smlouvu.

V roce 2002 si poprvé půjčil peníze, které pak průběžně splácel z platu. V roce 2005 sjednal smlouvu o poskytnutí úvěru se spol. Komerční Banka, a.s. na částku ve výši 60.000,-Kč. V roce 2006 se však A.V. dostal do takové situace, že své dluhy již nebyl schopen ze svého platu kuchaře a posléze provozního v restauraci ve Frýdku-Místku, který v té době činil 6.500,-Kč, splácet vůbec, a tak začal mít se splácením problém. Předtím byl nějakou dobu bez zaměstnání. Proto si začal půjčovat od bankovních i nebankovních společností. Jenom v roce 2006 uzavřel úvěrovou smlouvu se společností GE Money Multiservis a.s. a to na částku ve výši 78.000,-Kč, toto bylo v měsíci únor, v měsíci dubnu téhož roku následovala půjčka od spol. Provident Finacial, s.r.o. ve výši 28.000,-Kč, v červnu pak opět půjčka od spol. Provident Finacial, s.r.o. ve výši 22.000,-Kč, v měsíci září pak následovala úvěrová smlouva se spol.FINpomoc.CZ na částku ve výši 10.000,-Kč a ještě od spol. Profireal, s.r.o. ve výši 32.000,-Kč.

Celkem si vypůjčil peníze od pěti nebankovních společností a jedné bankovní, když úvěr od této společnosti byl jedním z prvních. Jeho dluh vůči finančním společnostem na konci roku 2006 činil 170.900,-Kč, avšak tato částka je přímou škodou, ve které nejsou započítány úroky z prodlení.

Při sjednávání úvěrů vždy uváděl nepravdivé údaje o výši svého pracovního příjmu. Vždy uváděl vyšší částku než ve skutečnosti pobíral, neboť věděl, že kdyby uvedl skutečnou výši svého platu, pak by mu úvěry a půjčky v požadované výši schváleny nebyly. Tedy při sjednávání úvěrových smluv úmyslně uváděl nepravdivé údaje rozhodné pro získání úvěru, na základě kterých mu byl vždy úvěr schválen a poskytnut.

Následně mu již žádná společnost úvěr poskytnout nechtěla, a tak přešel na jiný způsob, jak získat peníze. Využil své negativní zkušenosti, se kterou se setkal, když chtěl prostřednictvím inzerátu v novinách, který sliboval vyřízení úvěru, získat úvěr. Na tento inzerát odpověděl a zaslal manipulační poplatek, ale žádný úvěr mu schválen nebyl a ani se mu nikdo neozval.

To ho inspirovalo a myslel si, že toto je snadný způsob jak získat peníze na své splátky. Proto si v prosinci roku 2006, tedy dva měsíce od uzavření poslední úvěrové smlouvy, na poště ve Frýdku-Místku zřídil P.O. BOX pro doručování došlé korespondence. Dva dny po zřízení P.O. BOXU si nechává v inzertních novinách vytisknou inzerát ve znění:

„ 5-200.000,-Kč, opravdu téměř všem. I nezaměstnaní nebo s malým příjmem. Bez registrů. Vyplaceno do 3 dnů po schválení. Poplatky? Ano, ale až budete mít penízky pěkně v ruce, tel: xxx xxx xxx. Ručení směnkou nutné.“

Na tento inzerát se mu „jenom“ od 22.12.2006 do 9.2.2007 telefonicky ozvalo celkem 88 osob, kterým následně A.V. na dobírku zasílal dotazník. Zpočátku určil dobírku na částku 390,-Kč, ale následně zjistil, že tato částka je po odečtení poštovních poplatků nízká a na splátky mu toto nestačí, dobírku zvýšil na částku 490,-Kč. přestože věděl, že takto získané peníze použije na úhradu svých závazků a že žádnou půjčku ani úvěr žádnému ze zájemců nezprostředkuje. Formuláře, které A.V. rozesílal na dobírku, si předem vytiskl z Internetu.

Tímto způsobem vylákal od padesáti šesti osob celkem částku ve výši 24.400,- Kč a třiceti dvou osobám se pokusil způsobit škodu ve výši 13.950,-Kč, avšak to se mu nepodařilo, neboť tito mu žádné peníze na dobírku neposlali.

Zrádná dluhová spirála se A.V. začala nebezpečně zužovat, a protože již neměl kam sáhnout a z čeho brát, využil svého postavení v zaměstnání, když jako provozní v restauraci měl přístup k tržbám. Nejdříve vzal z tržeb 8.000,-Kč. Jejich ztrátu odůvodnil, tím, že mu je někdo vzal, když byl v nemocnici, přestože v té nebyl. Poté využil nepřítomnosti majitele restaurace, který byl v té době na dovolené a z tržeb zcizil částku ve výši 40.000,-Kč, které prohrál při hře sázením a hazardem. Myslel si, že pomocí těchto peněz vyhraje větší částku a bude moci dále splácet. Samozřejmě všechny peníze prohrál.

Osudným se mu stal den 10.2.2007, kdy již svoji situaci psychicky nezvládl a pokusil se o sebevraždu, jejíž způsob provedení si dopředu naplánoval. Ukončit život se rozhodl tak, že si v brzkých ranních hodinách sedl do vozidla, patřícího majiteli restaurace, ve které byl zaměstnán, zavřel všechny dveře a okna, uvolnil uzávěr plynové láhve, kterou si s sebou do auta přinesl, ale protože obsah náplně v plynové bombě byl asi jen poloviční, zhruba po třiceti minutách plyn došel. Když toto A.V. zjistil, sám zavolal na tísňovou linku 158, kde oznámil, že se právě pokusil o sebevraždu.

Po příjezdu policejní hlídky na místo, kde se A.V. pokusil o sebevraždu, byla na místo přivolána rychlá záchranná služba. A. V. byl již mimo vozidlo a hlídce předal dopis na rozloučenou s datem 9.2. a igelitovou tašku s písemnostmi, které se měly týkat jeho dluhů.

Jako důvod sebevražedného úmyslu uvedl složitou finanční situaci spojenou s množstvím dluhů.

Po prvotním ošetření na místě byl rychlou záchrannou službou odvezen na další ošetření do nemocnice ve Frýdku-Místku a následně do psychiatrické léčebny v Opavě.

Ve třístránkovém dopise na rozloučenou určeném pro rodiče A.V. zdůvodnil svůj úmysl spáchat sebevraždu a napsal:

„ Drazí rodiče! Na základě velmi dlouhých úvah o tomto činu, jsem se rozhodl ho uskutečnit. Můj život začal ztrácet smysl již od mých 18. let. Co jsem začal vydělávat jsem se neustále topil v dluzích. To se mi před Vámi dařilo velmi dlouho tajit, ale poslední dobou jste to začínali tušit, že je se mnou zle. Mám nabráno velmi mnoho úvěrů a lichvářských půjček, které jsem jakž takž splácel dalšími úvěry až do té doby, než jsem zjistil, že už není kde brát. Vše to vyvrcholilo, když jsem začal W. (zaměstnavatel) topit peníze, nejdřív osm tisíc, které sem zdůvodnil, že mi je ukradli v nemocnici, ve které sem vůbec nebyl. Byl to jen vyhýbací manévr, než ty peníze splaším. No a korunu sem tomu dal teď v úterý a pátek, kdy sem využil jeho dovolené v Bulharsku a okrad sem ho o dalších 40 tisíc z tržeb s Teska. Peníze sem chtěl jen rozmnožit sázením a hazardem abych pokryl své náklady. samozřejmě bez úspěchu – správně jste tušili, že bych se mocht dostat do konfliktu s exekutory, a to by bylo zlé i pro vás. tímto řešením se snad tomuto vyhnete. Jelikož je většina půjček pojištěna, mělo by to vám usnadnit situaci. Již 2 měsíce splácím W. půjčku a neberu žádný plat. Moje situace se zhoršila, když sem povýšil na provozního. Začal sem vydělávat v průměru o 10 tis. méně. Do té doby sem jakž takž proplouval a splácel, ale i tak bych se asi sebevraždě nevyhnul, jen ji oddálil. Nejvíc mě mrzí ty bubny, že jsou psané na tebe. Poprosím kluky at' vám je pomůžou prodat, abyste je mohli doplatit. Stály 29.000 tak pod 20.000 s cenou nejděte. Na a tady je přehled mých splátek, co bych měl platit. W. – 5000, nájem bytu -5.000, zkušebna – 500, telefon asi 1000, GE Money Bank – 2200, bubny – 2800, Č. spořitelna – 1000, kom. banka 2200, Profireal- 2000, Provident -6000, FINpomoc – 900, Gurecká – 5000, Vráťa 7500. Ani už sám nevím, jestli to je vše. Na a musíte uznat že při platu 15.000 spláčet 42.000 a to by bylo zatím je nemožné, snad jen vyhrát první ve sportce. Celý můj poslední život byla vůdči vám jen lež, lhal sem jak se dalo a teď už to vůbec nezvládám. Asi se ptáte na co sem se zadlužil. Věřte že už ani sám nevím proč to začalo, ale postupným půjčováním sem se do toho začal zahrabávat. Vůbec byste nevěřili, že úvahy jak se zabít jsou tak těžké. Nejdřív sem se chtěl zastřelit ale kde vzít pistol? Pak sem uvažoval o skoku z okna nebo pod vlak, to už chce kurva odvalu, a navíc to není jisté. Tak bych mocht pokračovat ještě dlouho. Tak sem zvolil

otravu plynem, a doufám, že budu aspoň v něčem 100%. pokud se mi to nepovede a dají mě do kopy, udělám to jistojistě znovu. Tak at' mě nechají v lid odejít, nic jiného si nezasloužím. Poprosím vás, nedělejte ze mě mediální hvězdu a vůbec se netrapte s rozloučením. Zvolte tu nejlevnější variantu a nechte zahrát od kapely Najzar píseň Osudová. Příkládám nějaké drobné na výdaj víc nemám. Jedinou radostí posledních týdnů bylo pro mě hraní s klukama a to je i důvod proč sem to neudělal dřív. To sem dlouho nemohl překousnout, že si už nezahraju.

Po úvahách jak si přivydělat na půjčky mě napadl zase jen podvod. Pomocí inzerátů sem nabízel půjčky a lidi mi platili za vyřízení nejdřív 270, 390 a nakonec sem zdražil na 490. Samozřejmě sem nikdy nic nevyřídil. Deně mi chodilo i 2000Kč. Ale i tak to bylo už málo, ale jinak by se s toho dalo slušně žít. nechal sem si vystavovat směnky, tu igelitku dopisů by se mělo vrátit nebo je postupně obvolat já už sem neměl sílu. Poslední 2- týdny sem směnky nevystavoval, takže co je v obálkách, to je skutečné.

Nejdřív sem tento čin plánoval před příjezdem W., tedy asi na neděli, ale poslední noci sem už skoro nespal, skrátko už sem musel udělat to co sem naznačil v Maršále (restaurace) sváteční nedělní oběd, a mamka správně tušila, že už chci odejít ale napořád!

Už nevím co bych na sebe snad poprvé upřímně prozradil, tak končím. Nezlobte se na mě a myslete na mě v dobrém.

Tento dopis sem psal 9.2. v pátek v restauraci Místecký les.

Zbohem

Je lepší zemřít pro něco, než žít pro nic!“

(Přepis dopisu na rozloučenou psaný A.V. koresponduje s originálem a je přepsán tak, jak ho A.V. skutečně naspal a to i s gramatickými chybami.)

V dopise na rozloučenou A.V. popisuje svou zoufalou situaci. Shodou okolností však svůj čin nedokonal a po nezdařilém pokusu o sebevraždu byl hospitalizován v psychiatrické léčebně v Opavě, kde se dva měsíc léčil. Poté docházel do psychiatrické ambulance.

Mezitím bylo zahájeno trestní řízení ve věci podezření ze spáchání trestného činu úvěrového podvodu a podvodu, kterého se mohl dopustit A.V.

Následně po skončení prověřování vyšetřovatel okresního ředitelství Policie ČR, vyhodnotil celkovou situaci A.V. a dne 4.6.2007 zahájil proti němu trestní stíhání pro trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1, 3 trestního zákona, dále a trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 2 trestního zákona.

Vzhledem k tomu, že A.V. byl hospitalizován v psychiatrické léčebně s následnou ambulantní léčbou v souvislosti s pokusem o sebevraždu bylo nutné opatřit znalecký posudek ve vztahu A.V. v oboru psychiatrie k otázkám, zda A.V. trpí nějakou duševní chorobou nebo poruchou, zda byl schopen rozpoznat nebezpečnost svého jednání a své jednání ovládat, zda je A. V. schopen chápat smysl trestního řízení a eventuálního trestu a zda je při ponechání na svobodě nebezpečný.

Ze znaleckého posudku vyplynulo, že A.V. není osobou trpící kvalifikovanou duševní chorobou, není ani organické ani afektivní ani schizofrenní choroby, rovněž tak není patologicky závislý na návykových látkách či hracích automatech. Jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti byly v době páchaní trestné činnosti iniciálně zachovány v plné míře, s narůstající ekonomickou problematikou jednal v rámci úzkostně zkratovitého chování. Je schopen chápat smysl trestního řízení i eventuálního trestu, rovněž je schopen se řídit sociálními imperativy. Z medicínského hlediska není A.V. společensky nebezpečný.

Tento případ je jedním z mnoha a je transparentní ukázkou toho, kam až může člověka dostat ona pověstná dluhová spirála. Takový člověk si sáhne nejen na dno svých sil, ale i na svůj život a to zejména díky neznalosti a nezkušenosti své vlastní a ve snaze se vyrovnat svému okolí, ale také díky nedostatečné kontrole ze strany finančních společností poskytující úvěry a půjčky.

4.1. Vlivy výchovného prostředí

Každý člověk přichází na svět s určitým genetickým vybavením a určitými dispozicemi, které jsou předem jen těžko odhadnutelné. Některé dědičné vlohy mohou zůstat po celý život jedince skryté, jiné se zase projeví již v prvních letech života, kdy se formuje jeho osobnost.

Rozhodující roli při formování osobnosti má rodina, přátelé a známí, tedy mikrostruktura, ve které jedinec vyrůstá a žije. Velkým podílem na vývoji osobnosti člověka má škola a kamarádi.

Negativní vlivy, které zasáhnou psychiku člověka mají vliv na jeho další motivaci, sebeovládání a v neposlední řadě i na citovou a morální složku osobnosti.

Lze říci, že tyto vlivy a příčiny zasahují do procesu socializace jedince, tzn. vrůstání jedince do společnosti a jeho schopnost přijímat obecně uznávané normy a vzory chování.

Kulturní a sociální změny a především jejich rychlost postihuje přirozený generační posun v životních postojích, zkušenostech a zvyklostech. Dosavadní sociální hodnoty a standardy jsou odmítány a nové podmínky a odpovídající diferencované a přístupné vzory s jasnější strukturou chybí.

Do osobního a rodinného ale i sociálního života se negativně promítá i identifikace s nevhodnými vzory postojů a chování, destabilizace stávajících norem a hodnot a s tím i spojený stres a nejistota. Výsledkem je zdání, že všechno je možné, resp. nic není nemožné. Tato situace tak s sebou přináší řadu sociálně patologických důsledků, jako např. netrpělivou snahu rychle se přiblížit novému životnímu stylu.

Ten je ovšem některými osobnostně nezralými jedinci chápán pouze jako soubor hmotných znaků, jenž je třeba dosáhnout a to i za cenu nelegitimních metod, především pak trestnou činností.

Negativní vývoj je determinován mírou rizikových faktorů, které na něj působily zejména v dětství a dospívání.

Svou negativní roli rovněž sehrává i nedostatek životních zkušeností, neschopnost adaptace mladého člověka v novém prostředí, změna životního stylu, neschopnost rychle a správně reagovat na některé situace a podněty. To vše je doprovázeno častými chybami v jednání a zejména pak špatným zvládnutím krizových situací, které je závislé i na dovednostech a návycích, které bývají nedostatečně rozvinuty.

Jednu z hlavních příčin vzniku trestné činnosti jsou negativní faktory související s bezprostřední sociální realitou, ve které člověk vyrůstá a která formuje jeho osobnost. Dominantní postavení má v tomto uspořádání rodinného prostředí a úroveň výchovy. Další nejčastější příčinou špatného vývoje osobnosti člověka je negativní příklad rodičů či sourozenců, kteří se sami dopouštějí trestné činnosti. Za další příčinu lze považovat nezáměr rodičů o způsob využívání volného času svých dětí, neschopnost a neochota toto pozitivně ovlivnit.

Přítom rodinné prostředí tvoří základ vyrovnané osobnosti jedince a představuje zprostředkovatele v získávání vzorů a norem chování, vztahu k práci, vztahu k ekonomickým a kulturním problémům, apod.

Na toto negativně působí i nesprávné výchovné metody jako např. shovívavost, přílišná tolerance nepřístojného a hrubého chování, trpění a upevňování špatných návyků, nedostatečná kontrola činnosti a styků svých dětí. Rodina a rodinné prostředí má velký význam pro další život dítěte v dospělosti. Proto nic nemůže plnit roli rodiny lépe než ona sama. Člověk si má z rodinné výchovy odnášet do života správný vztah a úctu k základním principům a hodnotám společnosti.

V současné době se ve vztahu s množstvím zadlužených domácností, ale i jednotlivců stále častěji hovoří o finančním vzdělávání a zvyšování finanční gramotnosti dětí.

4.2. Finanční vzdělávání

V České republice existuje řada poraden, na které se člověk, jehož potkaly finanční potíže, může obrátit. Jednou z těchto je například Poradna při finanční tísni, která poskytuje zejména obecně prospěšné služby jako je například pomoc při prevenci vzniku tíživé finanční situace a problémům se splácením, svou činností se snaží působit na spotřebitele tak, aby si půjčoval chytře, obezřetně a zodpovědně. Dále pomáhá dlužníkům snížit negativní dopad problémů se splácením.

Vzhledem k současné situaci v zadlužení českých domácností vyvstala nutnost připravit projekty finančního vzdělání, jehož cílovou skupinou se stanou žáci.

V souvislosti se stoupající zadlužeností českých domácností vznikl projekt za podpory České bankovní asociace a Ministerstva financí týkající se **finančního vzdělávání, jehož cílovou skupinou jsou žáci**. Zároveň by měl pokrýt jak všechny priority finančního vzdělávání, tak všechny složky finanční gramotnosti, které se v rámci základního a středního vzdělávání musí prolínat jako ucelená součást po celou dobu jeho trvání.

Spolupráce Ministerstva školství s dalšími odbornými ústavy Ministerstva financí, případně Ministerstva práce a sociálních věcí je v tomto směru nejen důležitá, ale především nezbytná. Při přípravě vzdělávacího projektu v rámci finančního vzdělávání je důležité zvolit cílovou skupinu, prioritu nebo složku finanční gramotnosti a dosáhnout tím žádaného účinku a zároveň, aby nebyla opomenuta některá složka. Proto byl sestaven tzv. Akční plán - Strategie finančního vzdělávání, k jehož hodnocení by se měla pravidelně monitorovat úroveň finanční gramotnosti populace a zároveň mapování samotných projektů finančního vzdělávání.

Do tohoto projektu je zapojeno několik subjektů veřejné správy, z nichž mezi nejdůležitější patří:

a) Ministerstvo financí, jehož úkolem je jednak podpora procesu implementace finančního vzdělávání do rámcových vzdělávacích programů pro základní a střední vzdělávání vydávaných Ministerstvem školství a jednak zajištění činnosti nezávislé skupiny za účelem umožnění diskuse a koordinace aktivit všech zainteresovaných stran, jakož i v zajištění odborných konzultantů.

b) Ministerstvo školství, jež odpovídá za stav koncepce a rozvoje vzdělávací soustavy, avšak nejdůležitějším úkolem je vydávání rámcových vzdělávacích programů.

c) Ministerstvo práce a sociálních věcí je zaměřeno na sociální práci v terénu, a to s ohledem na sociální zabezpečení, jehož úkolem je spolupracovat se spotřebitelskými sdruženími a podporovat vzdělávání spotřebitelů a dále poskytovat finanční podporu spotřebitelským organizacím a jejich poradenské činnosti.

Na projektu finančního vzdělávání spolupracuje i řada dalších organizací, které mají různé role. Mezi tyto patří např.:

- **Profesní sdružení**, které je důležitou institucí působící na finančním trhu, v oblasti informačního servisu pro spotřebitele.
- **Odbory a zaměstnavatelé**, které mohou v rámci svých zdrojů zabezpečit aktivity směřující ke zvyšování úrovně znalostí a dovedností svých zaměstnanců v oblasti finančního vzdělávání.
- **Spotřebitelské organizace**, hrající důležitou roli v ochraně spotřebitele, a to zejména v aktivním přístupu k transparentnosti nabízených produktů a služeb na finančním trhu, poradenstvím a v ochraně práv spotřebitele.
- **Vzdělávací instituce** jsou nositeli nabídky vzdělávacích produktů.

- **Média** zaujímají důležitou roli v oblasti finančního vzdělávání, jak veřejnoprávní tak soukromá média, a to jak v oblasti vzdělávacích článků a pořadů, tak v oblasti poskytování informací. Jejich jedinečná role spočívá v množství informovaných jedinců v jednu chvíli.

Na otázku, proč začínat s finančním vzděláváním dětí již od útlého věku, je snadná odpověď: Děti totiž během dětství velmi záhy zjišťují, že peníze jsou důležité. Návyky a způsob hospodaření s penězi, které si v tomto ohledu a této době osvojí, jsou pro jejich finanční budoucnost významné. Tyto většinou „pouze“ okoukají od svého nejbližšího okolí, když silný vliv v tomto ohledu mají rodiče a zejména jejich způsob hospodaření a finanční plánování rodinného rozpočtu. Toto většinou ovlivní jejich vztah k penězům a to, jak s nimi budou zacházet, **až se sami finančně osamostatní.**¹⁾

4.3. Dílčí závěr

Je tedy možné konstatovat, že finanční vzdělávání lidí, resp. dětí by mělo začít co možná nejdříve, neboť vzdělanost je v přímé úměře k finanční gramotnosti. Za největší problém je v současné době vidět počínání některých poskytovatelů půjček či úvěrů, že úvěr je schválen i tomu, kdo je sotva schopen se samostatně podepsat, natož aby si mohl spočítat celkovou cenu úvěru nebo si uvědomil závažnost svého závazku. Finančně vzdělaný spotřebitel je přínosem pro finanční trh jako takový, a proto je finanční vzdělání také v zájmu finančních institucí.

V tomto případě zde doslova platí slova antického filosofa Senecy „ Non scholae sed vitae discimus “, tedy „ Neučíš se pro školu, ale pro život“.

---

¹⁾ www.financnivzdelavani.cz

5. Trestný čin úvěrového podvodu

Pachatelem trestného činu úvěrového podvodu se stane ten, kdo při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené informace, nebo podstatné skutečnosti zamlčí.

To znamená, že tento trestný čin spáchá ten, kdo například v žádosti o poskytnutí úvěru uvede nepravdivé informace týkající se jeho zaměstnání, nebo výše svého čistého měsíčního příjmu či předloží padělané písemnosti nutné k poskytnutí úvěru (např. padělané potvrzení o zaměstnání a výši pracovního příjmu), tedy zkreslené informace rozhodné pro získání úvěru, a to s úmyslem tento úvěr vylákat.

Trestný čin úvěrového podvodu je vymezen v trestním zákoně č. 140/1961 Sb. v platném znění v hlavě deváté § 250b.

odst. 1

Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

odst. 2

Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele nebo jiné oprávněné osoby použije úvěr, subvenci nebo dotaci na jiný než určený účel.

odst. 3

Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu nikoliv malou.

odst. 4

Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán:

písm. a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo

písm. b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

odst. 5

Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

Vzniklá škoda je pak definována ustanovením § 89 odst. 11 trestního zákona, dle kterého :

- škodou nikoli nepatrnou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 5 000,- Kč,
- škodou nikoli malou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 25 000,- Kč,
- větší škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 50 000,- Kč,
- značnou škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 500 000,- Kč,
- škodou velkého rozsahu se rozumí škoda dosahující částky 5 000 000,- Kč.

Speciální skutková podstata trestného činu **úvěrový podvod** byla do trestního zákona zavedena novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb. – trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Doplněním ustanovení v trestním zákoně o trestný čin úvěrový podvod se sledovalo rozšíření trestního postihu i na další formy podvodného jednání, které je sice obecně trestné jako trestný čin podvodu podle § 250 trestního zákona, ovšem vzhledem ke svým zvláštnostem páčání velmi komplikované na prokázání. Navíc ne ve všech případech je možné podle skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 trestního zákona postihovat i úvěrové podvody spočívající v uvedení nepravdivých

údajů v rámci sjednávání úvěrové smlouvy. Přitom taková jednání výrazně poškozují peněžní instituce a slouží k získání neoprávněné majtkové výhody toho, kdo se takového činu dopustí.

Počet zjištěných trestných činů úvěrového podvodu od 1. 1. 1998 výrazně stoupl, avšak charakter páchaní trestné činnosti nedoznal zásadních změn. Došlo pouze ke zdokonalování forem jejího páchaní, jako reakce na opatření, která mají této trestné činnosti zabránit.

Zákonodárce zavedl skutkovou podstatu trestného činu úvěrového podvodu s cílem usnadnit postihování majtkové trestné činnosti poškozující bankovní i nebankovní společnosti a neoprávněně majtkově zvýhodňující úvěrového podvodníka.

Z hlediska proporcionality hrozby trestněprávního postihu nelze pomíjet, že od zavedení kriminalizace uvedení nepravdivého údaje, získali věřitelé další účinné a dostupné nástroje k posouzení úvěruschopnosti dlužníků (registry dlužníků, SOLUS).¹⁾

Typickými úvěrovými podvody jsou podvodná uzavírání úvěrových smluv s bankovními a nebankovními institucemi, na základě kterých získávají pachatelé velké finanční prostředky. Tato forma trestné činnosti je značně rozšířena, vykazuje vysoký stupeň společenské nebezpečnosti s jednorázovými vysokými škodami.

Dynamika vývoje nápadu trestného činu úvěrový podvod podle § 250b trestního zákona v České republice má za poslední tři léta vzestupný trend. V roce 2005 došlo k vysokému nárůstu této trestné činnosti, a to téměř o 32 % z celkového nápadu hospodářské kriminality (v roce 2003 pouze cca 13 %). Tento vývoj pokračoval i v dalších letech.

Skutková podstata trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b trestního zákona byla do kodexu, jak již bylo řečeno, zakomponována s účinností od 1. 1. 1998.

---

¹⁾ www.psp.cz/sqw/historie.sqw

Jde o speciální skutkovou podstatu ve vztahu k trestnému činu podvodu podle § 250 trestního zákona. Na rozdíl od podvodu podle § 250 trestního zákona je ustanovení trestného činu úvěrového podvodu v první základní skutkové podstatě konstruováno jako tzv. předčasně dokonáný delikt, jako zvláštní forma přípravy, kdy se k trestnosti explicitně nevyžaduje naplnění znaku skutkové podstaty uvedení v omyl, ani využití omylu, jako u klasického podvodu podle § 250 trestního zákona. Postačí již samo uvedení nepravdivého nebo hrubě zkresleného údaje při sjednávání úvěrové smlouvy.

Ve srovnání s podvodem podle § 250 trestního zákona se u úvěrového podvodu jako tzv. abstraktního ohrožovacího deliktu nevyžaduje způsobení škody, dokonce se nevyžaduje ani úmysl takovou škodu způsobit nebo obohatit sebe nebo jiného.

Způsobení škody je však kvalifikovanou okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby, pokud škoda v zákonem deklarované výši skutečně vznikne, tehdy bude posuzováno odst. 3, 4 a 5).

Škodu však nelze chápat jako výši úvěru získaného trestným činem úvěrový podvod bez ohledu na okolnosti týkající se jeho splácení.

Jak bylo uvedeno, trestný čin úvěrový podvod podle § 250b trestního zákona je speciální skutkovou podstatou ve vztahu k trestnému činu podvodu podle § 250 trestního zákona. Jedná se o speciální druh podvodu, jehož specialita se projevuje i u subjektivní stránky, v rámci které musíme prokázat, že pachatel při sjednávání úvěrové smlouvy úmyslně a vědomě předstíral okolnosti, které nejsou v souladu se skutečným stavem věci.

Základní rozdíl mezi skutkovou podstatou trestného činu úvěrového podvodu a podvodu spočívá v tom, že zatímco u podvodu podle § 250 trestního zákona je, že znakem základní skutkové podstaty škoda v podobě neoprávněného obohacení se ke škodě na majetku jiného, kdežto vylákání úvěru na podkladě nepravdivých, hrubě zkreslených nebo zamlčených údajů anebo svévolné použití úvěru na jiný než určený účel je trestným činem úvěrového podvodu, a to i tehdy, jestliže

tímto jednáním nebyla způsobena škoda na cizím majetku, aniž by se pachatel nebo jiná osoba obohatili.

Nepřavdivým údajem ve smyslu § 250b ovšem není každý nesprávný údaj, který žadatel uvede. Takový nepřavdivý údaj pouze takový, který není v souladu se skutečným stavem a který pachatel vědomě lživě uvede při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí dotace nebo subvence.

Ne každý nepřavdivý údaj však bude subsumován pod skutkovou podstatu úvěrového podvodu. Bude se jednat pouze o takové údaje, které jsou pro případné rozhodnutí o poskytnutí úvěru rozhodující. To znamená, že musí být objektivně způsobitelné rozhodnutí úvěrové instituce ovlivnit, bez ohledu na to, zda taková nepřavdivá okolnost skutečně rozhodnutí o úvěru ovlivnila. Lze tedy shrnout, že jen vědomě lživý údaj o skutečnostech rozhodných pro poskytnutí úvěru, dotace či subvence, je „nepřavdivým údajem“ ve smyslu § 250b trestního zákona.

Pachatelem trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1 trestního zákona spáchaného podvodným jednáním při sjednání úvěrové smlouvy může být pouze účastník takové smlouvy, např. dlužník nebo fyzická osoba jednající za dlužníka.

Osoba, která účastníku úvěrové smlouvy pouze opatří potřebné nepřavdivé podklady, může být jen pomocníkem, přičemž o pomoc ve smyslu § 10 odst. 1 písm. c) trestního zákona půjde jen v případě, kdy jednání pachatele – účastníka úvěrové smlouvy – dosáhne stadia pokusu nebo dokonání trestného činu (zásada akcesority účastenství).

Nejčastější formou je uzavření smlouvy na vlastní doklady s doložením padělaného, neplatného, či upraveného potvrzení o zaměstnání (jsou zaznamenány případy, kdy zajištění dokladu o příjmu bylo nabízeno na inzerát). Pachatel je předem smířen s tím, že pokud nebude poskytnutý úvěr hradit, bude jeho podvodné jednání odhaleno a bude za trestnou činnost postižen.

Ve většině případů je pachatel při uzavírání smlouvy bez finančních prostředků a jakéhokoliv majetku. Zakoupené zboží prodává a veškeré finanční prostředky, které

získal, utratí pro svoji potřebu (nákup alkoholu, cigaret, hra na automatech, životní styl neodpovídající příjmům apod.).

V poslední době je zaznamenána i organizovaná forma trestné činnosti v oblasti tzv. spotřebitelských úvěrů. podstata páčání této trestné činnosti spočívá v tom, že organizovaná skupina pachatelů (organizátorů) neoprávněně získává značné finanční prostředky prostřednictvím spotřebitelských úvěrů u peněžních ústavů, a to zneužitím ekonomicky slabých nebo nepřizpůsobivých občanů (jedná se zejména o občany, kteří žijí na hranici životního minima, nezaměstnané, bezdomovce, osoby v minulosti již trestané atd.), od kterých, pod různými sliby a záminkami, získávají osobní doklady a podpisy na úvěrových smlouvách s tím, že tyto osoby (organizátoři) získají podstatnou část takto získaných peněz. samotní úvěroví dlužníci získají pouze nepatrnou část nebo dokonce peníze nedostanou vůbec.

V mnohých případech pachatelé tyto osoby, úvěrové dlužníky, vybaví padělanými doklady, jako např. fiktivní potvrzení zaměstnavatele o příjmu v požadované výši, fiktivní potvrzení o pobírání různých druhů důchodů (neboť tento příjem je pro banku z důvodu výše, pravidelnosti a jistoty bonitnější než potvrzení o příjmu zaměstnance) a dalšími doklady.

Na okraj, použití úvěru, dotace či subvence k jinému než určenému účelu na základě nové právní úpravy úvěrového podvodu se stalo trestným i používání úvěru, dotace či subvence k jinému než určenému účelu.

I tato forma úvěrového podvodu je pachateli poměrně často používána. V mnohých případech je opět příčinou spolupráce s pachateli či neodpovědný přístup pracovníků projednávajících žádosti. Například účelově vázaný úvěr je vyplácen na základě bankovních příkazů, kde se uvádí účel platby, který by měl být řádně doložen účetními doklady. Pracovníci finančních institucí proplácí platební příkazy i v případech, kdy na nich není uveden účel čerpání finančních prostředků, nebo je jejich čerpání zcela v rozporu s účelem platby, na který byly prostředky poskytnuty.

Nepožadují předkládání dokladů k prokázání oprávněnosti čerpání finančních prostředků v souladu s účelem, na který byly poskytnuty.¹⁾

5.1. Příčiny vzniku trestného činu úvěrového podvodu

Přestože trestný čin úvěrového podvodu byl do trestního zákona zaveden od roku 1998 způsob provedení se o té doby téměř nezměnil. Pouze se zdokonalila technika provedení různých padělků jimiž klienti – pachatelé dokládají svou bonitu nebo příjmy.

Za možné příčiny vzniku trestného činu úvěrového podvodu je možno považovat několik faktorů :

1. nárůst počtu subjektů poskytujících různé druhy úvěrů,
2. relativně snadná a rychlá dostupnost získání úvěru,
3. téměř žádná kontrola bonity klienta,
4. chybějící kontrola pravdivosti údajů uvedených žadatelem do smlouvy,
5. nezaměstnanost,
6. nízká úroveň vzdělanosti,
7. špatné výchovné a sociální prostředí.

---

¹⁾ http://www.vskv.cz/KPR/archiv/2007/kpr2_2007.pdf

ad. 1)

Na českém trhu je mnoho bankovních i nebankovních ústavů poskytujících různé produkty „šité na míru“ předem vybrané skupině budoucích klientů. Jejich zásadou je, že pokud neposkytneme úvěr my, poskytne ho zcela jistě jiná společnost a my přijdeme o klienta.

ad. 2)

Peněžní ústavy ve snaze získat co nejširší klientelu poskytují nabízené produkty prakticky „na počkání“.

ad. 3)

Klientovi je poskytnut úvěr bez řádné prověrky jeho bonity. Není mnohdy vyhodnocováno, zda klient bude mít z čeho pravidelně hradit splátky.

ad. 4)

Pravdivost údajů týkajících se zaměstnání a výše měsíčního pracovního příjmu, které klient uvede do smlouvy, rovněž není nikterak důkladně ověřována. V tomto jsou společnosti poskytující úvěry až mnohdy slepě důvěřivé, jestli až přespříliš nespolehají na pravdomluvnost klientů. Klient byl v úvěrových podmínkách zcela jistě poučen o tom, že veškeré údaje které do smlouvy uvedl, se zakládají na pravdě a zároveň že si je vědom následků, které by pro něho z uvedení nepravdivých údajů plynuly.

ad. 5)

Nezaměstnanost je dalším z podstatných důvodů vzniku trestného činu úvěrového podvodu, neboť ne každý nezaměstnaný má naspořené peníze na horší časy, mnohému nezaměstnanému není ani přiznán nárok na podporu v nezaměstnanost a o sociálních dávkách nemluvě. Avšak nájem bytu je i v takovýchto případech nutno zaplatit, účty za elektřinu, telefon, atd., a kde jsou nákupy potravin, k tomu, aby toho nebylo málo, se blíží již termín splátky úvěru. Jak z této zapeklité situace ven? Že by další úvěr?

ad. 6)

Lidé s nižším stupněm vzdělanosti jsou jednou z nejnějněji ovlivnitelnou skupinou k získání úvěru. Tito lidé si jen těžko dovedou spočítat, kolik je ve skutečnosti

bude stát úvěr, ale lákavost rychlého nabytí peněz, nízkých splátek a představa pořízení si něčeho, co si doposud nemohli dovolit je natolik silná, že jen málokdo odolá. Samozřejmě, že údaje týkající se zaměstnání a výše příjmu se trošičku upraví, vždyť na to nikdo nepřijde.

ad. 7)

Pokud někdo vyrůstá v rodině, kde otec ani matka nepracuje, oba pobírají pouze sociální dávky, které bez jakéhokoliv přičinění každý měsíc s naprostou pravidelností dostanou, své děti podporují v takovém způsobu života a ony nejsou vedeny k tomu, aby si v dospělosti našli svoji práci, pak motivace získat peníze prací je velice malá, resp. žádná. Proč pracovat, když mi nějaké peníze dá stát a další nějak seženu. A pokud těmto lidem peníze dojdou, snaží se je získat jiným způsobem, a to ne zrovna mnohdy legálním.

O tom, jak je snadné si pořídit úvěr, pachatelé vědí a při sjednávání takovýchto smluv úmyslně uvádějí nepravdivé nebo zkreslené informace, je to mnohem jednodušší, než jít pracovat, nebo někoho okrást. Tuto trestnou činnost, která je zařazena pod tzv. hospodářskou trestnou činnost, začínají páchat stále ve větší míře osoby s trestní minulostí mimo hospodářskou trestnou činnost.

Je jednodušší předložit padělaná potvrzení o zaměstnání a výši svého příjmu, nebo použít odcizené, ztracené nebo padělané osobní doklady.

Objasňenost úvěrových podvodů je relativně vysoká. To je dáno, mimo jiné, charakterem trestné činnosti, která je oznamována poškozenými právníckými osobami. Je to dáno tím, že ve většině případů je pachatel známý a to i v případě, že svou vinu popírá. V tom případě přichází na řadu znalec v oboru písmoznalectví, aby určil, zda podpis či písmo na smlouvě je podezřelého či jiné osoby.

K páchání těchto úvěrových podvodů jsou pachatelé mnohdy budovány soustavy nepravdivých skutečností, které jsou často obsáhlé a dlouhodobě plánované, například opatřením si různých razítek různých firem, či vybudováním samotných falešných firem.

5.2. Dílčí závěr

Po zavedení trestného činu úvěrového podvodu do trestního zákona došlo k rapidnímu nárůstu hospodářské trestné činnosti a to v rámci celé České republiky. Tento nový fenomén se stal doslova hitem v „bezproblémovém“ získání finančních prostředků.

To, že tento trestný čin doznal tak rychlého vzrůstu, přispěly i podmínky, za jakých je úvěr poskytován.

6. Trestný čin úvěrového podvodu v okrese Frýdek-Místek

Demografické ukazatele okresu Frýdek-Místek

Okres Frýdek-Místek leží v nejvýchodnější části České republiky. Severovýchodní a východní hranice okresu tvoří státní hranice s Polskou republikou. Na jihovýchodě sousedí se Slovenskou republikou.

Hospodářství a zaměstnanost okresu, jeho ekonomický potenciál a současná struktura je silně ovlivněna předchozím dlouhodobým historickým vývojem. Okres měl vždy zemědělsko - průmyslový charakter s převládajícím podílem průmyslu.

Hospodářské jádro okresu tvořil hutní průmysl, doplněný o důlní podniky. Vyvolaná poptávka po nových pracovních silách v šedesátých a sedmdesátých letech přitáhla za nadprůměrně honorovanou práci v dolech a hutích, také i s perspektivou získání bytu, nové zaměstnance z jiných koutů republiky. Počátkem devadesátých let se v krátkém časovém období změnila národohospodářská koncepce. Uskutečnil se rychlý útlum těžkého průmyslu. V okrese se to projevilo zastavováním těžby na dolech Paskov a Staříč, také omezením výroby hutních podniků. V uvedeném období se snižovala zaměstnanost a postupně narůstala nezaměstnanost.

V roce 2006 dosahoval v okrese Frýdek-Místek počet nezaměstnaných 12 771, což v poměru k počtu obyvatel 227 846 znamenalo 10,4%. Z toho bylo 6 631 žen a 6 140 mužů. V tomto roce bylo evidováno 991 volných pracovních míst, když na jedno pracovní místo přicházelo 12,9 osob.

V roce 2007 pak v okrese Frýdek-Místek počet nezaměstnaných dosahoval 9 293, z čehož bylo 5 097 žen a 4 194 mužů. Evidovaných volných míst pak byl 1 577. To znamená, že na jedno volné místo přicházelo 5,9 osob. Celkový počet obyvatelstva v okrese Frýdek-Místek byl v tomto roce 210 236.¹⁾

Tyto ukazatele mají zcela jistě vliv na strukturu trestné činnosti páchané v okrese Frýdek-Místek. Vzhledem k možnostem, které současná doba nabízí, řada pachatelů přechází od páchání násilné trestné činnosti k mnohem jednodušší a méně náročné a riskantní trestné činnosti, a tou jsou úvěrové podvody a podvody jako takové.

Předmětem výzkumu mé diplomové práce je dlužník, resp. pachatel trestného činu úvěrového podvodu. Jedná se o osoby starší osmnácti let, které jsou ovlivněné převážně složitou sociální situací, pocházející ze sociálně slabého až patologického prostředí. Do osobního, rodinného i sociálního života se negativně promítá snaha vyrovnat se zdánlivě úspěšnému okolí, a to získáním výhodného úvěru či půjčky. Tato situace tak s sebou přináší řadu sociálně patologických důsledků; např. netrpělivou snahu rychle se přiblížit „novému životnímu stylu“.

---

¹⁾ www.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/okres_frydek_mistek

6.1. Výzkum

Při výzkumu mé diplomové práce jsem vycházel především ze:

- 1) spisového materiálu vedeného u Policie České republiky, okresního ředitelství, služby kriminální policie a vyšetřování, oddělení hospodářské kriminality ve Frýdku-Místku týkajícího se trestné činnosti úvěrového podvodu podle § 250b trestního zákona,
- 2) statistiky Policie České republiky.

Výzkumným vzorkem bylo studium spisového materiálu Policie České republiky, okresní ředitelství, služba kriminální policie a vyšetřování, oddělení hospodářské kriminality, Frýdek-Místek v letech 2006 a 2007. Jednalo se o spisový materiál vztahující se k dokumentaci trestných činů úvěrových podvodů podle ustanovení § 250b trestního zákona.

V roce 2006 bylo šetřeno 196 případů trestných činů úvěrového podvodu, když z těchto bylo 189 případů objasněno a byly předány s návrhem na podání obžaloby státnímu zástupci. Pachatelé v těchto případech způsobili celkovou škodu ve výši 6 899 900,-Kč.

V roce 2007 bylo šetřeno 264 případů trestných činů úvěrového podvodu, když z těchto bylo objasněno 251 případů a byly předány s návrhem na podání obžaloby státnímu zástupci. Pachatelé v těchto případech způsobili celkovou škodu ve výši 9 351 600,-Kč.

Celkem bylo ve sledovaném v okrese Frýdek-Místek a čase prověřováno 460 trestných činů úvěrového podvodu.

Ze statistických údajů a spisového materiálu v časovém úseku (viz. Příloha č. 1) od roku 2006 do roku 2007 byl zjištěn nárůst trestných činů úvěrového podvodu v okrese Frýdek-Místek. V roce 2007 byl celkový nápad trestného činu úvěrového podvodu 264 případů a v roce 2006 měl tento nápad 196 případů. Z tohoto je evidentní, že trestná činnost páchaní úvěrových podvodů má vzrůstající tendenci, kdy v roce 2007 je vyšší nápad o 68 případů než v roce 2006, což činí zvýšení nápadu o 34,7 procent. Výše způsobené škody byla v roce 2007 o 2 451 700,-Kč vyšší než v roce 2006.

Součástí Přílohy č. 1 je i rok 2005, který nemá vypovídající hodnotu z důvodu, výjimečného nápadu trestné činnosti v okrese Frýdek-Místek, a proto nebyl tento rok součástí výzkumu.

1. Z pohledu sociální pedagogiky byl výzkum ve sledovaném období roku 2006 a 2007 zaměřen na sociálně výchovné prostředí :

I. V roce 2006 bylo šetřeno 189 pachatelů trestného činu úvěrového podvodu z toho bylo celkem 75 žen a 114 mužů.

Pachatelů ženského pohlaví bylo v roce 2006 celkem 75, přičemž u těchto převažovalo dělnické výchovné prostředí v počtu 59 žen. Dále u 16 žen nebyl zjištěn sociálně výchovný původ.

Pachatelů mužského pohlaví bylo v roce 2006 celkem 114. Z pohledu sociálního prostředí pak tito pachatelé pocházejí především z dělnického výchovného prostředí, a to v počtu 73 mužů. U dalších 38 mužů nebyl zjištěn jejich sociální a výchovný původ. U 1 případu se jedná o pachatele pocházejícího se zemědělského výchovného prostředí, dále 1 pachatel pochází z výchovného prostředí jiné rodiny a poslední 1 pachatel je cizinec, u kterého nebylo zjištěn jeho sociálně výchovný původ.

Z výše uvedeného výzkumu je zřejmé, že pachatel trestného činu úvěrového podvodu v roce 2006 vzešel zejména z dělnického výchovného prostředí, a to u mužů v 73 případech a u žen v 59 případech.

II. V roce 2007 bylo šetřeno celkem 251 pachatelů trestného činu úvěrového podvodu z toho bylo celkem 65 žen a 186 mužů.

Pachatelů ženského pohlaví bylo ve sledovaném období celkem 65. Z tohoto celkového počtu bylo zjištěno, že 52 žen vychází z dělnického výchovného prostředí, dále u 12 žen nebylo zjištěno z jakého sociálního a výchovného prostředí vzešly. U 1 ženy z celkového počtu pachatelek bylo zjištěno, že tato vzešla z tzv. jiné blíže nespecifikované rodiny.

Pachatelů mužského pohlaví bylo ve sledovaném období celkem 186. V tomto sledovaném období bylo zjištěno, že 164 mužů - pachatelů pochází z dělnického výchovného prostředí. U dalších 20 mužů nebylo zjištěno z jakého sociálně výchovného prostředí vycházejí. U 2 mužů bylo zjištěno, že jejich původ je v tzv. jiných blíže nespecifikovaných rodinách.

Ve sledovaném roce 2007 jsem zjistil ze statistiky sociálně výchovného prostředí celkem 251 pachatelů tr. činu úvěrového podvodu, z toho pak pachatelů - mužů bylo 186 a pachatelů - žen pak bylo 65. U obou skupin pachatelů (muži a ženy) převládá dělnické výchovné prostředí, když z tohoto je 164 mužů a 52 žen.

III. Porovnáním roku 2006 a roku 2007 z hlediska výchovného prostředí, ze kterého pachatel vzešel, bylo zjištěno následující :

ŽENY :

- v roce 2006 z celkového počtu 75 žen je 59 žen z dělnického prostředí, což se rovná 78,6 %
- v roce 2007 z celkového počtu 65 žen je 52 žen z dělnického prostředí, což se rovná 80 %

Z výše uvedeného vyplývá, že úvěrového podvodu se dopouští převážně ženy, které vyšly z výchovně dělnického prostředí, když v roce 2007 je to o 1,4% více žen než v roce 2006.

MUŽI :

- v roce 2006 z celkového počtu 114 mužů pochází 73 mužů z dělnického prostředí, což se rovná 64%
- v roce 2007 z celkového počtu 186 mužů pochází 164 mužů z dělnického prostředí, což se rovná 88,2%

Z výše uvedeného bylo zjištěno, že úvěrového podvodu se dopouštějí muži, kteří vyšli z dělnického výchovného prostředí, když v roce 2007 je to o 24,2% více mužů než v roce 2006.

Analýzou bylo zjištěno (viz. Příloha č. 2, 3), že u žen z dělnického výchovného prostředí je v roce 2007 mírný nárůst, ale u mužů je výrazné zvýšení pachatelů pocházejících z dělnického výchovného prostředí, a to v porovnání s rokem 2006. Lze tedy konstatovat na základě zjištěných skutečností, že trestného činu úvěrového podvodu spáchaného v okrese Frýdek - Místek v letech 2006 a 2007 se dopouští skupina pachatelů pocházejících z dělnického výchovného prostředí, tedy ze slabší sociální vrstvy.

2.Výzkum ve sledovaném období roku 2006 a 2007 byl dále zaměřen na dosažené vzdělání pachatelů úvěrového podvodu

I. V roce 2006 bylo zjištěno celkem 189 pachatelů trestného činu úvěrového podvodu z toho 75 žen a 114 mužů.

Ze statistických údajů PČR týkajících se dosaženého vzdělání bylo zjištěno, že z celkového počtu 75 žen má :

- 61 žen ukončeno základní školní vzdělání,
- 12 žen ukončeno středoškolské vzdělání,
- 1 žena má vzdělání ze zvláštní školy,
- u 1 ženy nebylo zjištěno jakého vzdělání dosáhla.

Ze statistických údajů PČR týkajících se dosaženého vzdělání bylo zjištěno, že z celkového počtu 114 mužů má:

- 105 mužů ukončeno základní školní vzdělání,
- 6 mužů má ukončeno středoškolské vzdělání,
- 2 muži nemají ukončené žádné vzdělání ,
- 1 muž má vzdělání ze zvláštní školy.

Z výše uvedeného vyplývá, že v roce 2006 převážnou trestnou činnost úvěrového podvodu páchaly osoby, které mají ukončeno pouze základní školní vzdělání.

II. V roce 2007 bylo zjištěno celkem 251 pachatelů trestného činu úvěrového podvodu z toho 65 žen a 186 mužů.

Ze statistický údajů PČR týkajících se dosaženého vzdělání bylo zjištěno, že z celkového počtu 65 žen má :

- 57 žen ukončeno základní školní vzdělání,
- 6 žen má ukončeno středoškolské vzdělání,
- 1 žena má vzdělání ze zvláštní školy,
- u 1 ženy nebylo zjištěno jakého vzdělání dosáhla.

Ze statistických údajů PČR týkajících se dosaženého vzdělání bylo zjištěno, že z celkového počtu 186 mužů má :

- 165 mužů ukončeno základní školní vzdělání,
- 19 mužů má ukončeno středoškolské vzdělání,
- 1 muž má ukončeno vysokoškolské vzdělání,
- 1 muž má vzdělání ze zvláštní školy.

Z výše uvedeného vyplývá, že v roce 2007 ve většině případů se na trestné činnosti úvěrového podvodu podílí osoby, které dosáhly pouze základního školního vzdělání.

III. Porovnáním sledovaného období roku 2006 a roku 2007 ve vztahu k dosaženému vzdělání u obou skupin (muži a ženy) pachatelů trestného činu úvěrového podvodu vyplývá, že :

ŽENY :

- v roce 2006 z celkového počtu 75 žen dosáhlo 61 žen pouze základního školního vzdělání, které se rovná 81.3% a 12 žen dosáhlo středoškolského vzdělání, které se rovná 16%

- v roce 2007 z celkového počtu 65 žen dosáhlo 57 žen pouze základního školního vzdělání, které se rovná 87,7% a 6 žen dosáhlo středoškolského vzdělání, které se rovná 9,2%

Z uvedených údajů plyne, že trestného činu úvěrového podvodu se dopouští ženy, které získaly pouze základní školní vzdělání. V roce 2007 spáchalo trestný čin úvěrového podvodu o 6,4% žen s dosaženým základním vzděláním více než tomu bylo v roce 2006. Zároveň ale v roce 2007 se počet pachatelek, které dosáhly středoškolského vzdělání, v porovnání s rokem 2006 snížil o 6,8%.

MUŽI :

- v roce 2006 z celkového počtu 114 mužů dosáhlo 105 mužů základní školní vzdělání, které se rovná 92,1% a 6 mužů dosáhlo středoškolské vzdělání, které se rovná 5,3%
- v roce 2007 z celkového počtu 186 mužů dosáhlo 165 mužů základní školní vzdělání, které se rovná 88,7% a 19 mužů dosáhlo středoškolské vzdělání, které se rovná 10,2%

Porovnáním let 2006 a 2007 (viz. Příloha č.4,5) bylo zjištěno, že trestného činu úvěrového podvodu se dopouštějí především muži, kteří dosáhli základního školního vzdělání. V roce 2007 spáchalo trestný čin úvěrového podvodu o 3,4% mužů s dosaženým základním vzděláním méně než v roce 2006. V roce 2007 byl zaznamenán nárůst středoškolsky vzdělaných mužů páchajících trestný čin úvěrového podvodu, a to o 4,9% než v roce 2006.

Provedeným výzkumem ve sledovaném období roku 2006 a 2007 ve vztahu dosaženého vzdělání bylo zjištěno, že trestného činu úvěrového podvodu, se dopouští především skupina osob s dosaženým základním školním vzděláním.

3. Výzkum ve sledovaném období roku 2006 a 2007 byl dále zaměřen na kriminální hledisko pachatele.

V rámci této kapitoly jsem se zaměřil na výzkum jaký podíl na páchání trestné činnosti úvěrového podvodu mají pachatelé z kriminální minulosti.

Výzkum ukázal, že :

I. v roce 2006 z celkového počtu 189 pachatelů trestných činů úvěrového podvodu bylo :

- 67 mužů, kteří již byli v minulosti dříve již vyšetřováni a nebo trestáni,
- 28 žen, které byly v minulosti dříve již vyšetřovány a nebo trestány

II. v roce 2007 z celkového počtu 251 pachatelů trestného činu úvěrového podvodu bylo :

- 118 mužů, kteří již byli v minulosti dříve již vyšetřováni a nebo trestáni,
- 21 žen, které byly v minulosti dříve již vyšetřovány a nebo trestány

III. Porovnáním sledovaného období roku 2006 a roku 2007 ve vztahu ke kriminálnímu hledisku pachatele u obou skupin (muži a ženy) pachatelů trestného činu úvěrového podvodu vyšlo , že :

MUŽI :

- v roce 2006 bylo 67 mužů již dříve prošetřováno za trestný čin, což činí 58,8%
- v roce 2007 bylo 118 mužů již dříve prošetřováno za trestný čin , což činí 63,4%

V roce 2007 byl zaznamenán vzestup o 4,6 % v páchání trestného činu úvěrového podvodu muži, kteří byli v minulosti již dříve vyšetřováni nebo trestáni v porovnání s rokem 2006.

ŽENY :

- v roce 2006 bylo 27 žen, které byly v minulosti dříve již vyšetřovány a nebo trestány, což činí 37,3%
- v roce 2007 bylo 21 žen, které byly v minulosti dříve již vyšetřovány a nebo trestány, což činí 32,3%

V roce 2007 byl zjištěn pokles o 5% v páchání trestného činu úvěrového podvodu ženami, které byly v minulosti již dříve vyšetřovány nebo trestány v porovnání s rokem 2006.

Výzkum ve sledovaném období ve vztahu ke kriminálnímu hledisku pachatele ukázal (viz. Příloha č. 6), že na trestné činnosti úvěrového podvodu se značnou mírou podílí jak muži tak ženy, kteří byli v minulosti vyšetřováni či trestáni. (Pod trest je zahrnut i alternativní odklon trestního řízení – podmíněné zastavení trestního stíhání či narovnání.)

4. Výzkum ve sledovaném období roku 2006 a 2007 byl dále zaměřen na věkové kategorie pachatelů.

Výzkum je zaměřen na věkovou kategorii od 18 let, neboť toto je věková hranice, kdy může jedinec samostatně sjednat úvěrovou smlouvu.

I. Uvedeným výzkumem bylo zjištěno, že v roce 2006 spáchalo trestný čin úvěrového podvodu 189 pachatelů z toho bylo 75 žen a 114 mužů :

Věková kategorie :

- 18 až 30 let : celkový počet pachatelek 35 žen, což se rovná 46,7%
- nad 30 let : celkový počet pachatelek 40 žen, což se rovná 53,3%

- 18 až 30 let : celkový počet 64 mužů, který se rovná 56,1%
- nad 30 let : celkový počet 50 mužů , který se rovná 43,9%

II. Uvedeným výzkumem bylo zjištěno, že v roce 2007 spáchalo trestný čin úvěrového podvodu 251 pachatelů z toho bylo 65 žen a 186 mužů.

Věková kategorie:

- 18 až 30 let : celkový počet pachatelek 28 žen, což se rovná 43,1%
- nad 30 let : celkový počet pachatelek 37 žen, což se rovná 56,9%

- 18 až 30 let : celkový počet 93 mužů, který se rovná 50%
- nad 30 let : celkový počet 93 mužů , který se rovná 50%

III. Porovnáním sledovaného období roku 2006 a roku 2007 ve vztahu k věkové kategorii u obou skupin (muži a ženy) pachatelů trestného činu úvěrového podvodu, bylo u :

ŽEN :

- **ve věkové kategorii 18-30 let** v roce 2006 spáchalo trestný čin úvěrového podvodu 46,7 % žen a v roce 2007 tento tr. čin spáchalo 43,1 % žen, což je o 3,6% méně než v roce 2006
- **ve věkové kategorii nad 30 let** v roce 2006 spáchalo trestný čin úvěrového podvodu 53,3% žen a v roce 2007 tento tr. čin spáchalo 56,9% žen, což je o 3,6% více než v roce 2006

Provedeným výzkumem u ženských pachatelů tr. činu úvěrového podvodu bylo zjištěno, že ve věkové kategorii 18-30 let byl v roce 2007 zjištěn pokles pachatelek o 3,6% než v roce 2006. Naopak v roce 2007 byl zaznamenán ve věkové kategorii nad 30 let nárůst pachatelek trestného činu úvěrového podvodu o 3,6% než v roce 2006.

MUŽŮ:

- **ve věkové kategorii 18-30 let** v roce 2006 spáchalo trestný čin úvěrového podvodu 56,1 % mužů a v roce 2007 tento tr. čin spáchalo 50% mužů, což je o 6,1% méně než v roce 2006
- **ve věkové kategorii nad 30 let** v roce 2006 spáchalo trestný čin úvěrového podvodu 43,9% mužů a v roce 2007 tento tr. čin spáchalo 50% mužů, což je o 6,1% více než v roce 2006

Provedeným výzkumem u mužských pachatelů tr. činu úvěrového podvodu bylo zjištěno, že ve věkové kategorii 18-30 let byl v roce 2007 zjištěn pokles pachatelů o 6,1% než v roce 2006. Naopak v roce 2007 byl zaznamenán ve věkové kategorii nad 30 let nárůst pachatelů trestného činu úvěrového podvodu o 6,1% než v roce 2006.

Výzkumem ve sledovaném období (viz. Příloha č. 7, 8) let 2006 a 2007 dle věkových kategorií pachatelů trestného činu úvěrového podvodu bylo zjištěno, že ve věkové kategorii 18- 30 let je u mužů i žen zjištěn v roce 2007 pokles pachatelů než v roce 2006. Přitom u věkové kategorie nad 30 let je u mužů i žen v roce 2007 zjištěn nárůst pachatelů o proti roku 2006.

Dále ve výzkumu bylo zjištěno, že věková kategorie 18-30 let se v krátkém časovém úseku 12 let významně podílí na páčání trestné činnosti úvěrového podvodu, když u žen v roce 2006 to bylo 46,7 procenty a v roce 2007 to bylo 43,1 procenty. Ve stejné věkové kategorii 18-30 let se rovněž významně podílejí muži v roce 2006 to bylo 56,1 procenty a v roce 2007 to bylo 50 procenty pachatelů trestného činu úvěrového podvodu.

5.Výzkum ve sledovaném období roku 2006 a 2007 byl dále zaměřen na rodinný stav pachatelů.

I. V roce 2006 bylo zjištěno celkem 189 pachatelů trestného činu úvěrového podvodu z toho 75 žen a 114 mužů.

V roce 2006 bylo u 75 žen zjištěno, že :

- 34 žen jako pachatelek tr. činu úvěrového podvodu je svobodných, které činí 45,3%
- 23 žen jako pachatelek tr. činu úvěrového podvodu je vdaných, které činí 30,7%
- 16 žen jako pachatelek tr. činu úvěrového podvodu je rozvedených, které činí 21,3%
- 2 ženy jako pachatelky tr. činu úvěrového podvodu jsou ovdovělé, které činí 2,7%.

V roce 2006 u 114 mužů byl zjištěn následující rodinný stav :

- 83 mužů jako pachatelů tr. činu úvěrového podvodu je svobodných, který činí 72,8 %
- 6 mužů jako pachatelů tr. činu úvěrového podvodu je ženatých, který činí 5,3 %
- 24 mužů jako pachatelů tr. činu úvěrového podvodu je rozvedených, který činí 21 %
- u 1 muže není znám rodinný stav.

II. V roce 2007 bylo zjištěno celkem 251 pachatelů trestného činu úvěrového podvodu z toho 65 žen a 186 mužů.

V roce 2007 bylo u 65 žen zjištěn následující rodinný stav :

- 30 žen jako pachatelek tr. činu úvěrového podvodu je svobodných, které činí 46,2 %
- 18 žen jako pachatelek tr. činu úvěrového podvodu je vdaných, které činí 27,7 %
- 15 žen jako pachatelek tr. činu úvěrového podvodu je rozvedených, které činí 23,1 %
- 1 žena jako pachatelka tr. činu úvěrového podvodu jsou ovdovělá, což činí 1,5 %.
- u 1 ženy není znám rodinný stav.

V roce 2007 u 186 mužů byl zjištěn následující rodinný stav :

- 127 mužů jako pachatelů tr. činu úvěrového podvodu je svobodných, který činí 68,3 %
- 27 mužů jako pachatelů tr. činu úvěrového podvodu je ženatých, který činí 14,5 %
- 30 mužů jako pachatelů tr. činu úvěrového podvodu je rozvedených, který činí 16,1 %
- 1 muž jako pachatel tr. činu úvěrového podvodu je ovdovělý, což činí 0,5%
- u 1 muže není znám rodinný stav.

III. Porovnáním sledovaného období roku 2006 a roku 2007 k rodinnému stavu pachatele u obou skupin (muži a ženy) pachatelů trestného činu úvěrového podvodu bylo zjištěno u :

MUŽŮ :

- svobodných pachatelů tr. činu v roce 2006 bylo 72,8% a v roce 2007 to bylo 68,3%
- ženatých pachatelů tr. činu bylo v roce 2006 5,3% a v roce 2007 to bylo 14,5%
- rozvedených pachatelích trestného činu v roce 2006 bylo 21% a v roce 2007 to bylo 16,1%

V roce 2007 u svobodných pachatelů bylo zjištěn pokles o 4,5% než v roce 2006, ženatých pachatelů v roce 2007 byl nárůst o 9,2% než v roce 2006 a u rozvedených pachatelů bylo v roce 2007 zjištěno snížení o 4,9% než v roce 2006.

ŽEN :

- svobodných pachatelek tr. činu v roce 2006 bylo 45,3% a v roce 2007 to bylo 46,2%
- vdaných pachatelek tr. činu v roce 2006 bylo 30,7% a v roce 2007 to bylo 27,7%
- rozvedených pachatelek tr. činu v roce 2006 bylo 21,3% a v roce 2007 to bylo 23,1%

V roce 2007 u svobodných pachatelek byl zjištěn nárůst o 0,9% než v roce 2006, u vdaných pachatelek v roce 2007 byl zjištěn pokles o 3% než v roce 2006 a u rozvedených pachatelek bylo v roce 2007 zjištěno zvýšení o 1,8% než v roce 2006.

Provedeným výzkumem směřovaným k rodinnému stavu pachatelů trestného činu úvěrového podvodu ve sledovaném období let 2006 a 2007 (viz. Příloha č. 9, 10) se zjistilo, že převážnou část trestných činů páchají osoby, které jsou převážně svobodné.

6.Výzkum ve sledovaném období roku 2006 a 2007 byl zaměřen na zaměstnání pachatelů

Ze statistických údajů jsem se pokusil definovat skupinu pachatelů mužů a žen z pohledu pracovního zařazení, resp. zaměstnání.

I. V roce 2006 bylo celkem 189 pachatelů trestných činů úvěrového podvodu, kteří uvedli následující zaměstnání :

- osoby bez údaje o zaměstnání v počtu celkem 87 pachatelů, což činí 46 %
- osoby bez pracovního zařazení v počtu celkem 47 pachatelů, což činí 24,9%
- osoby nezaměstnané vedené na ÚP v počtu 11 pachatelů, což činí 5,8%
- osoby na mateřské dovolené v počtu 11 pachatelů, což činí 5,8%

Další osoby jsou součástí přílohy č. 11 s názvem Pachatelé §250b dle zaměstnání. Již z výše uvedených skupin je zřejmé, že většinu trestných činů provádí právě osoby bez údaje o zaměstnání, osoby bez pracovního zařazení a nezaměstnaní, když z celkového počtu pachatelů vykazují 76,7% spáchání trestného činu úvěrového podvodu.

II. V roce 2007 bylo celkem 251 pachatelů trestných činů úvěrového podvodu, kteří uvedli následující zaměstnání :

- osoby bez údaje o zaměstnání v počtu celkem 86 pachatelů, což činí 34,3 %
- osoby bez pracovního zařazení v počtu celkem 45 pachatelů, což činí 17,9%
- osoby nezaměstnané vedené na ÚP v počtu 23 pachatelů, což činí 9,2%
- stavební dělníci v počtu 20 pachatelů, což činí 8%
- podnikatelé v počtu 18 pachatelů, což činí 7,2%
- osoby na mateřské dovolené v počtu 12 pachatelů, což činí 4,8%

V roce 2007 již převládá širší spektrum pachatelů, ale i zde je evidentní, že nejvyšší podíl na páchaní trestné činnosti mají osoby bez pracovního zařazení, nezaměstnané a bez údajů o zaměstnání, když z celkového počtu se podílejí 61,4% osob pachatelů .

V porovnání s rokem 2006 se na trestné činnosti úvěrového podvodu podílely zejména osoby bez pracovního zařazení a to 76,7% pachatelů, v roce 2007 bylo zjištěno snížení o 15,3% těchto pachatelů. Zároveň ale byl zjištěn výskyt dalších skupin, které v roce 2007 výrazně zasáhly do páchaní trestné činnosti a to zejména stavební dělníci a podnikatelé (viz. Příloha č. 11).

6.2. Dílčí závěr

Ve výzkumu jsem se zaměřil na osoby pachatele trestného činu ze sociálního pohledu, a to sociálně výchovného prostředí a zjistil jsem, že většina pachatelů pochází z dělnického prostředí, z pohledu vzdělání pachatele bylo zjištěno, že většina pachatelů má pouze základní školní vzdělání, z kriminálního hlediska bylo zjištěno, že pachatele trestného činu úvěrového podvodu v minulosti již byli za trestnou činnost trestáni či vyšetřováni, u věkové kategorie 18-30 let se pachatele z poloviny podílejí na celkové trestné činnosti, výzkumem bylo zjištěno, že svobodní pachatelé významně páchají trestný čin úvěrového podvodu. Dále bylo výzkumem zjištěno, že pachatelé trestného činu úvěrového podvodu jsou osoby zejména trvale nezaměstnané.

ZÁVĚR

Zadluženost českých domácností v souvislosti s uzavíráním krátkodobých úvěrů především u nebankovních společností v současné době nabírá neuvěřitelných rozměrů, toto téma se stává značně diskutované a to jak v rámci diskusních pořadů sdělovacích prostředků.

Alarmující a za vše hovořící jsou statistiky ukazující množství spáchaných trestných činů úvěrových podvodů se vzrůstající tendencí.

Diplomovou práci na dané téma jsem se rozhodl vypracovat nejen z výše uvedených skutečností, ale také proto, že na našem knižním trhu k danému tématu žádná odborná publikace neexistuje. Prostudoval jsem několik publikací, ale vždy se jednalo o příručky a manuály pro poskytovatele úvěrů či půjček. Žádná však nebyla věnována potenciálnímu klientovi, potažmo dlužníkovi z hlediska cíle této práce.

Práci je přiblížen celkový stav zadluženosti českých domácností, úvěrový trh a jeho dlužník se zaměřením na rizikovou skupinu, která se svým jednáním při sjednávání úvěrových smluv dopouští trestného činu úvěrového podvodu s následným výzkumem zaměřeným na problematiku páchaní trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b trestního zákona v rámci okresu Frýdek-Místek.

Výzkumem, který byl v práci proveden a který vycházel ze statistik Policie České republiky a studia listinných materiálů - trestních spisů vázících se k uvedenému trestnému činu, zpracovaných v rámci okresu Frýdek-Místek ve sledovaném období, se stanovená hypotéza potvrdila a bylo zjištěno, že na páchaní trestného činu úvěrového podvodu v okrese Frýdek-Místek se podílí zejména osoby nezaměstnané s nižším stupněm vzdělání, pocházející převážně z dělnického výchovného prostředí a dále osoby s trestní minulostí.

Na základě provedeného výzkumu lze konstatovat, že začlenit finanční vzdělávání do výuky na základních a středních školách je za současné situace a stavu více než nutné, protože zadlužení se, případně vystavení se trestnímu stíhání si ve většině případů člověk způsobí sám, a to zejména z důvodu své neznalosti a mnohdy i důvěřivosti.

Závěrem bych chtěl uvést, že cíl práce byl zcela naplněn, neboť teoretickou částí práce byla přiblížena problematika poskytování a čerpání krátkodobých úvěrů rizikovou skupinou a v praktické části byla výzkumem potvrzena stanovená hypotéza, že na páchaní trestné činnosti úvěrového podvodu v okrese Frýdek-Místek mají významný podíl osoby trvale nezaměstnané pocházející především z dělnického výchovného prostředí, s nižším stupněm vzdělání, které byly v minulosti vyšetřované, trestané. Tuto skupinu osob je možno objektivně nazvat rizikovou skupinou z hlediska kriminogenního faktoru, ale také jako zájmovou skupinou potencionálních úvěrových klientů nebankovních společností.

RESUMÉ

Cílem diplomové práce na téma Dlužník jako nový fenomén dnešní doby je celkové přiblížení problematiky čerpání a poskytování krátkodobých úvěrů v souvislosti s pácháním trestné činnosti úvěrového podvodu.

Práce je rozdělena do dvou částí. První část teoretická přibližuje problematiku zadluženosti českých domácností, úvěrový trh v České republice a jeho dlužníka. Podstatná část je pak věnována rizikové skupině, která je důležitou cílovou skupinou lidí v poskytování krátkodobých úvěrů nebankovními společnostmi.

Druhá část je věnována samotnému výzkumu k páchání trestného činu úvěrového podvodu v okrese Frýdek-Místek ve sledovaném období roku 2006 a 2007.

Prací byla potvrzena hypotéza, že trestného činu úvěrového podvodu v letech 2006 a 2007 v okrese Frýdek-Místek se dopustily osoby pocházející z tzv. rizikové skupiny, což je skupina sociálně slabší, pocházející z dělnického výchovného prostředí, osoby s nižším stupněm vzdělání, s nízkými, nebo žádnými příjmy, tzn. osoby nezaměstnané, nebo osoby bez udání údajů o zaměstnání, a dále osoby s trestní minulostí.

ANOTACE

Práce je zaměřena na problematiku úvěrového dlužníka z hlediska rizikové skupiny ve vztahu k páčání trestné činnosti úvěrového podvodu podle § 250b trestního zákona v souvislosti s vlivem výchovného prostředí, vzdělání, rodinného stavu, věku a kriminální minulosti pachatele.

KLÍČOVÁ SLOVA

úvěrová smlouva, smlouva o půjčce, roční procentuální sazba nákladů, bonita, dlužník, riziková skupina, úvěrový podvod

ANNOTATION

My thesis deals with the credit debtor issue and it focuses on the risk groups and their criminal activities, especially credit cheats pursuant to section 250b of the Criminal Code and the effect of the bringing-up environment, education, marital status, age and criminal record.

KEYWORDS

credit contract, loan contract, annual percentage rate, cost, value, debtor, risk group, credit cheat

Seznam použité literatury

1. zákon, č. 40/1964 Sb., *Občanský zákoník*, v platném znění.
2. zákon, č. 531/1992 Sb., *Obchodní zákoník*, v platném znění.
3. zákon, č. 140/1960 Sb., *Trestní zákon*, v platném znění.
4. zákon, č. 141/1960 Sb., *Trestní řád*, v platném znění.
5. zákon, č. 21/1992 Sb., *Zákon o bankách*, v platném znění.
6. zákon, č. 321/2001 Sb., *Zákon o spotřebitelském úvěru*, v platném znění.
7. spisový materiál, Policie České republiky, okresní ředitelství, SKPV, Frýdek-Místek.
8. statistiky, Policie České republiky.
9. Běhounek, P., *Úvěry a půjčky*. Ostrava : Sagit, 2000.
10. Dušek, P., Kos, B., *Právo hypotečního úvěrování*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2001.
11. Chvátal, D., *Spotřebitelské úvěry nejen na Vánoce*. Osobní finance, č. 12/2006, Brno: Computer press, 2006
12. Navrátil, V., Vedlich, J., *Zásady řízení úvěrů*. 1. vyd. Praha: Management press, 1999.
13. Schlossberger, O., *Co se rozumí spotřebitelskými smlouvami*. Brno : CP Books, a.s. 2005.
14. Osobní finance, č. 11/2005, Brno: Computer press, a.s., 2005.
15. Osobní finance, č. 10/2006, Brno: Computer press, a.s., 2006.
16. Osobní finance, č. 8/2006, Brno: Computer press, a.s., 2006.
17. Osobní finance, č. 2/2007, Brno: Computer press, a.s., 2007.

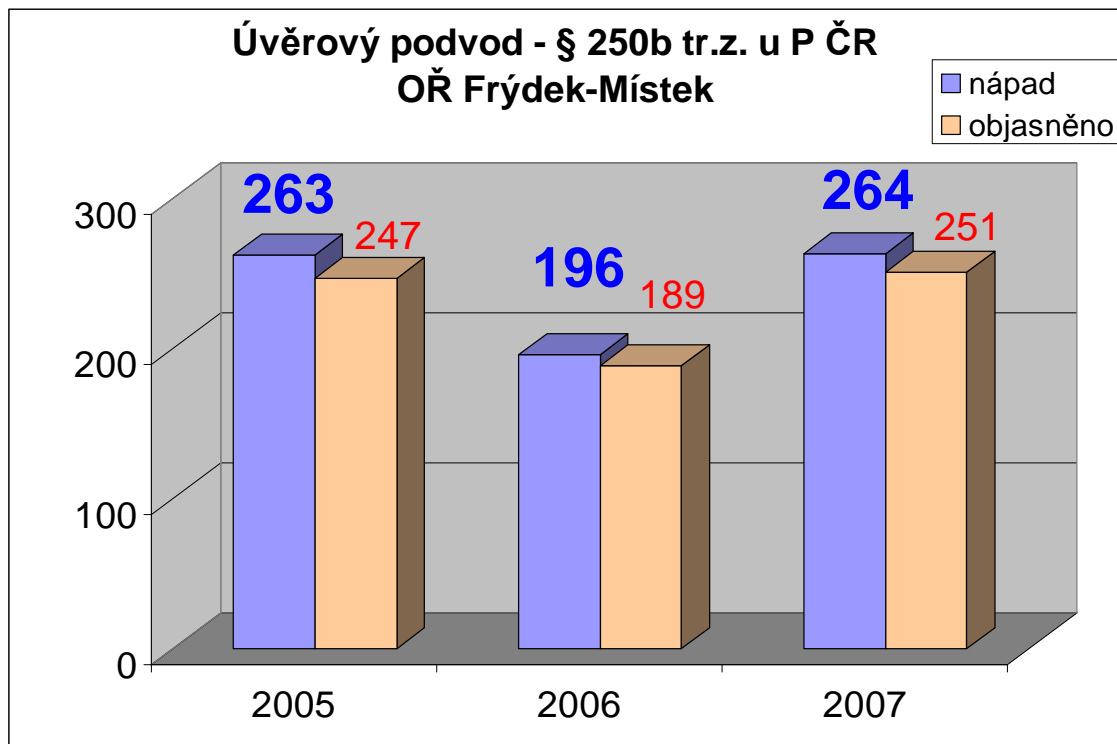
18. Psychologie, č. 2/2007, Praha: Portál, s.r.o., 2007.
19. Týden, č. 46/2006, Praha: Mediacop, s.r.o., 2006.
20. http://www.vskv.cz/KPR/archiv/2007/kpr2_2007.pdf
21. <http://www.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/okres-frydek-mistek>
22. <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw>
23. <http://www.financnivzdelavani.cz>
24. <http://www.sdruzenispotřebitelu.cz>
25. <http://www.exekutorskacomora.cz/aktuality.php?skupina=2&rok=2007&id=163>
26. <http://www.registrdluzniku.cz>
27. <http://www.solus.cz>
28. <http://www.homecredit.cz>
29. <http://www.cetelem.cz>
30. <http://www.peníze.cz>
31. <http://www.mesec.cz/clanky/bankvni-spotřebitelske-uvery-co-je-na-trhu/>
32. <http://www.penize.cz/18830-osobni-bankrot-petileta-cesta-z-dluhu>
33. <http://www.mesec.cz/clanky/bankovni-spotřebitelske-uvery-co-je-na-trhu/>
34. <http://www.exekuce.cz>

Seznam příloh :

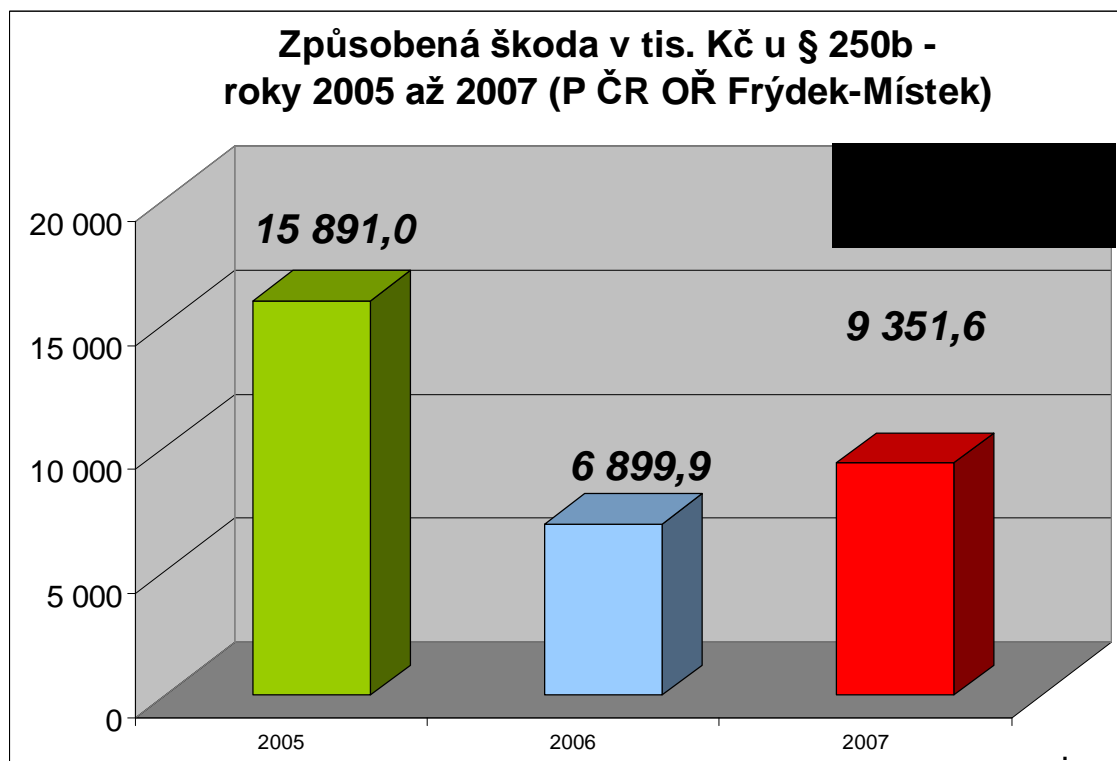
1. Graf č. 1 – Úvěrový podvod u P ČR OŘ Frýdek-Místek
Graf č. 2 – Způsobená škoda u P ČR OŘ Frýdek-Místek
2. Graf č. 3 a 4 – Výchovné prostředí pachatelů žen a mužů v r. 2006
3. Graf č. 5 a 6 – Výchovné prostředí pachatelů žen a mužů v r. 2007
4. Graf č. 7 a 8 – Vzdělání pachatelů tr. č. úvěrového podvodu v r. 2006
5. Graf č. 9 a 10 – Vzdělání pachatelů tr. č. úvěrového podvodu v r. 2007
6. Graf č. 11 a 12 – Nezaměstnaní a „recidivisté“ pachatelé tr. č. v r. 2006 a 2007
7. Graf č. 13 a 14 – Věk pachatelů tr. č. úvěrového podvodu v r. 2006
8. Graf č. 15 a 16 – Věk pachatelů tr. č. úvěrového podvodu v r. 2007
9. Graf č. 17 a 18 – Rodinný stav pachatelů tr. č. úvěrového podvodu v r. 2006
10. Graf č. 19 a 20 – Rodinný stav pachatelů tr. č. úvěrového podvodu v r. 2007
11. Graf č. 21 a 22 – Zaměstnání pachatelů tr. č. úvěrového podvodu v r. 2006 a 2007

Příloha č. 1

Graf 1

Graf 2

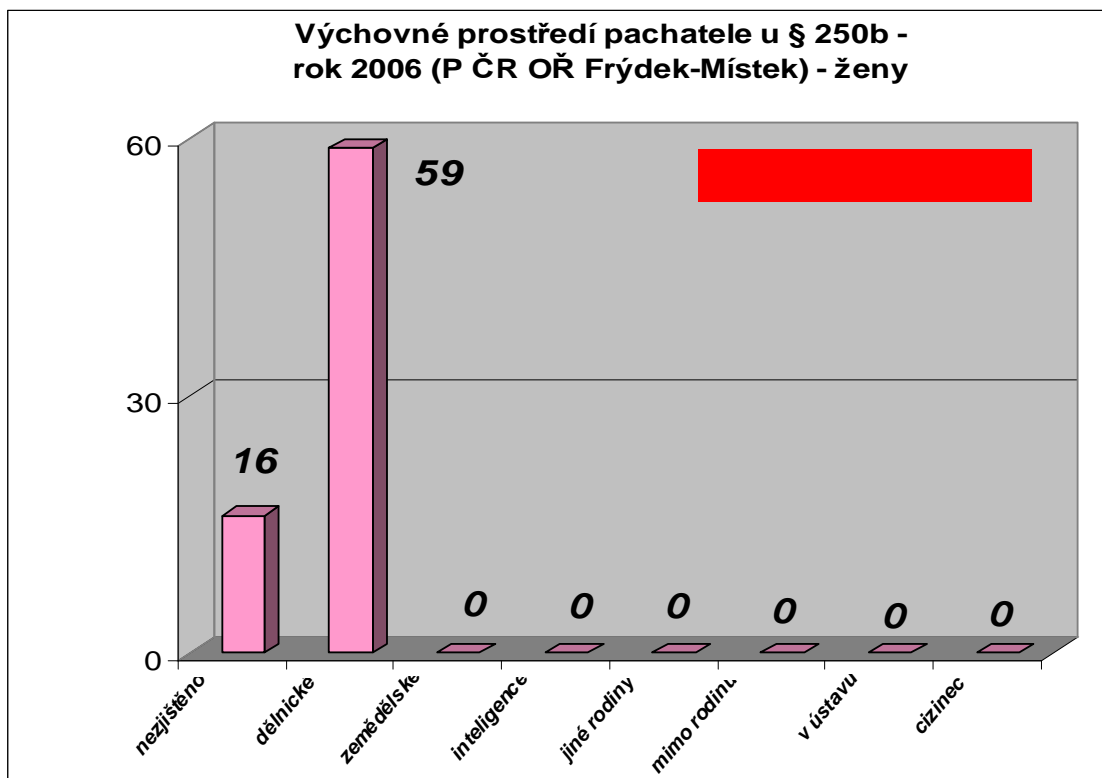

1)

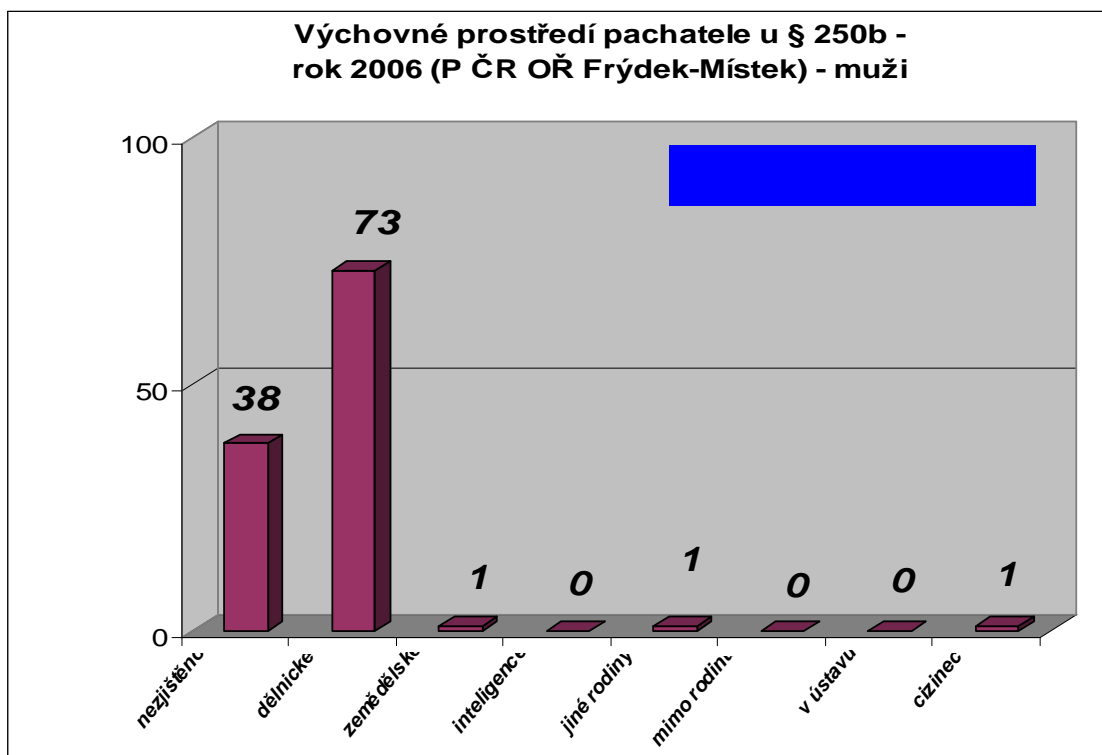
1) Statistické údaje P ČR

Příloha č. 2

Graf 3

Graf 4

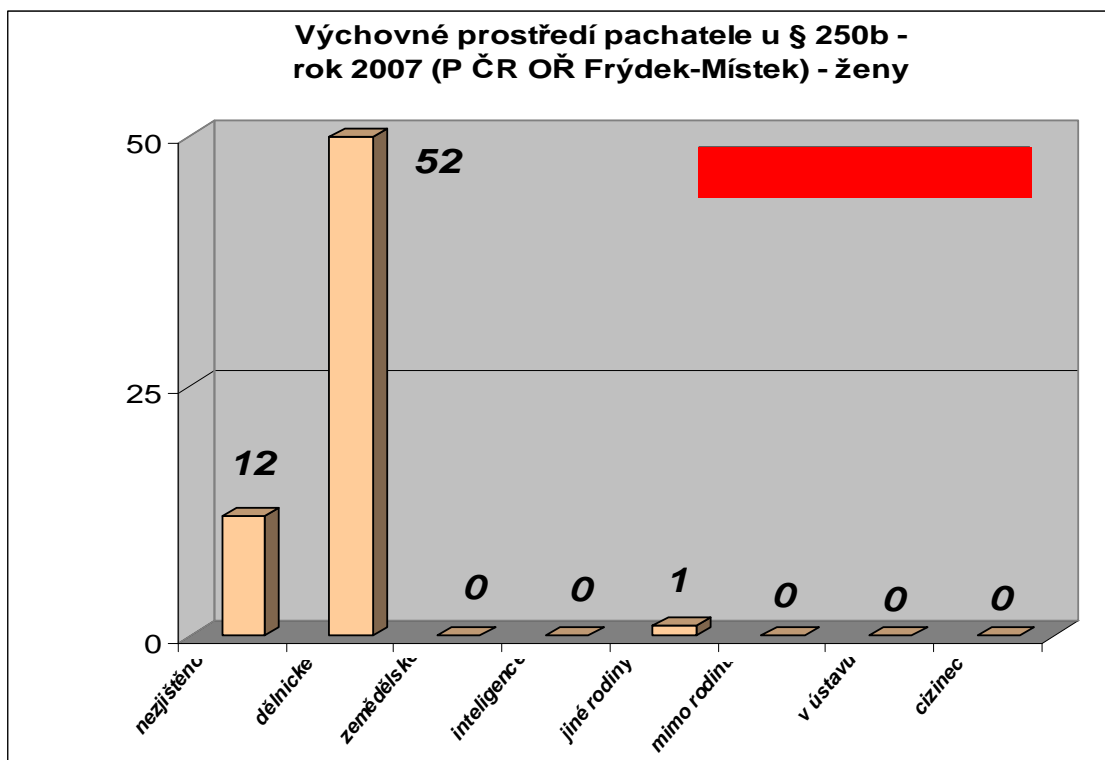

1)

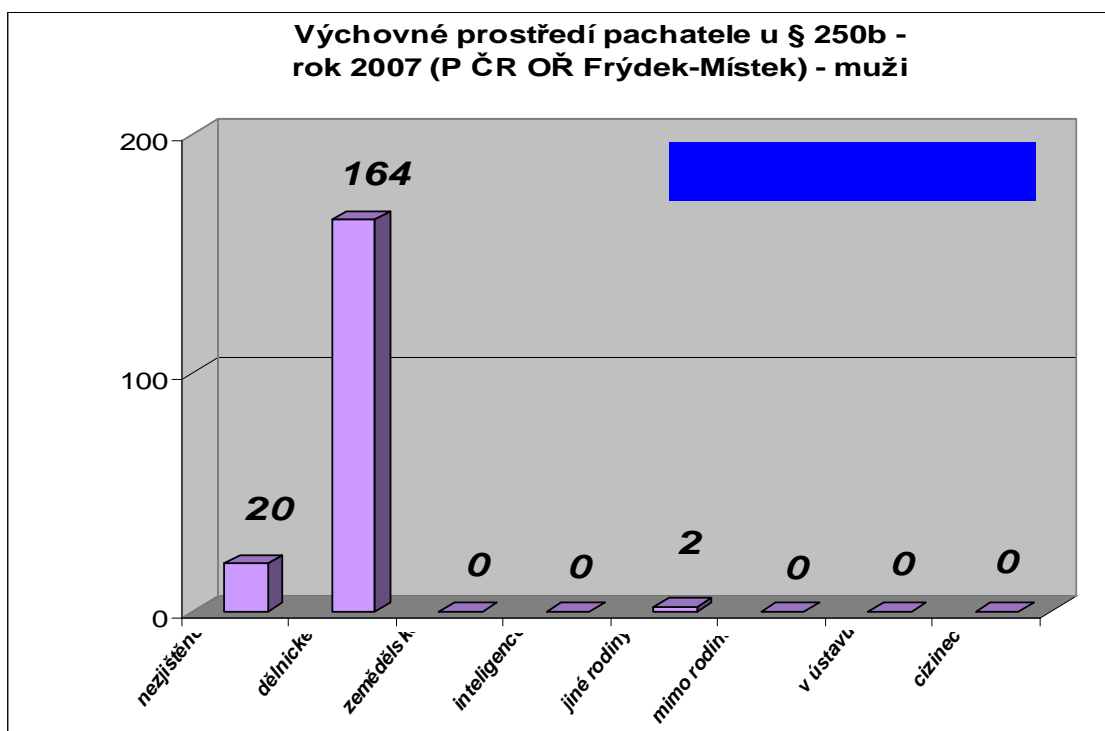
1) Statistické údaje P ČR

Příloha č. 3

Graf 5

Graf 6

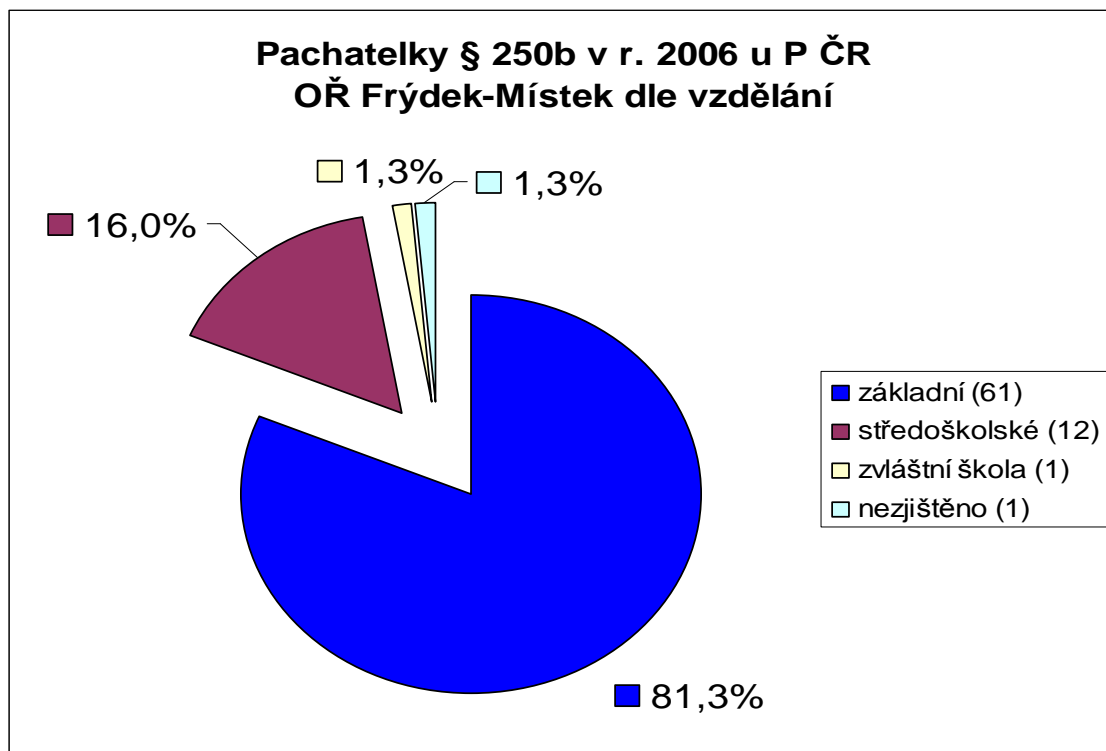
1)

1) Statistické údaje P ČR

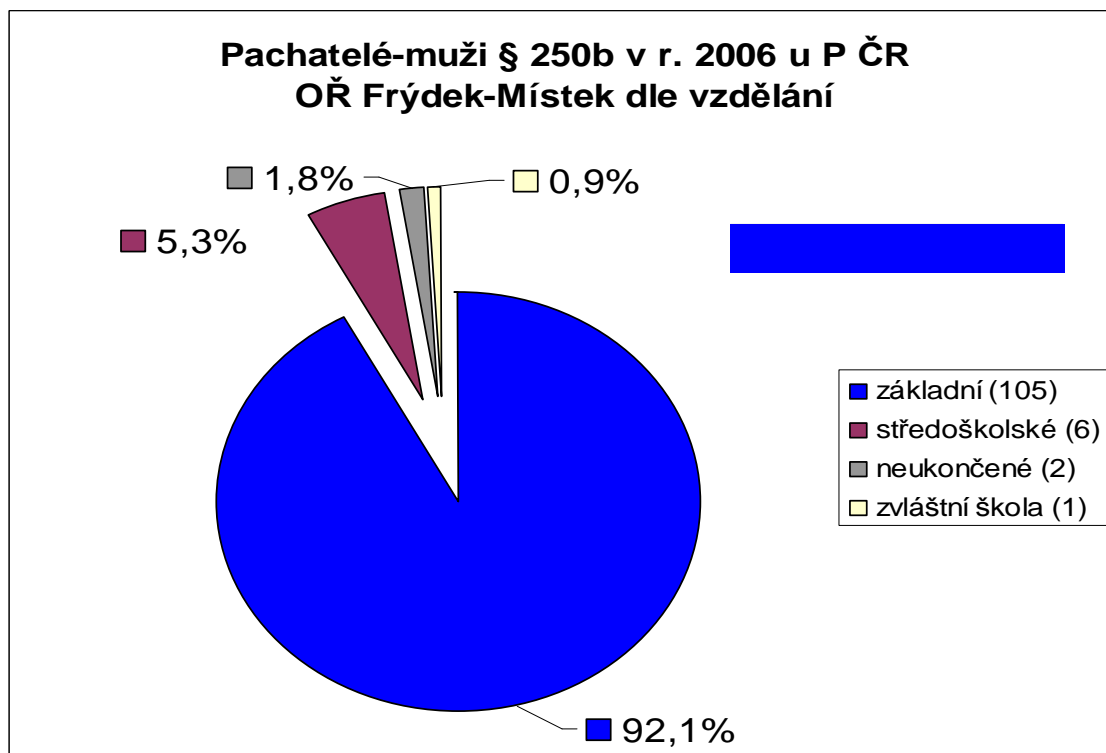

Příloha č. 4

Graf 7

Graf 8

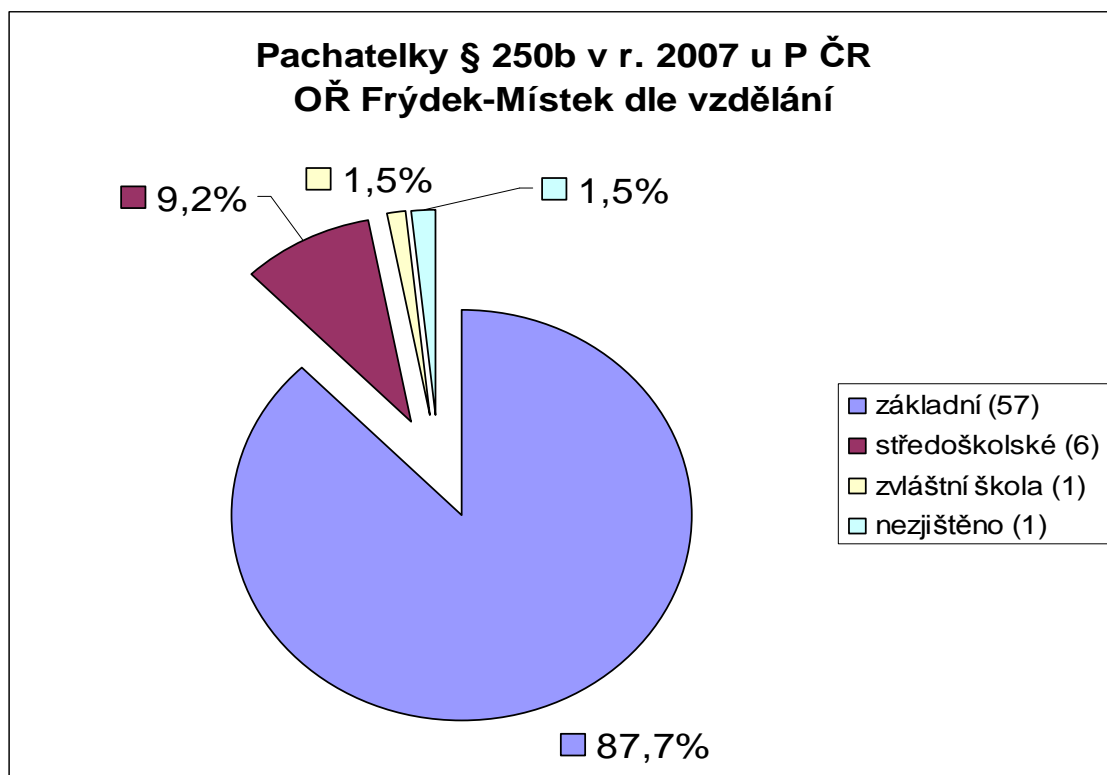

1)

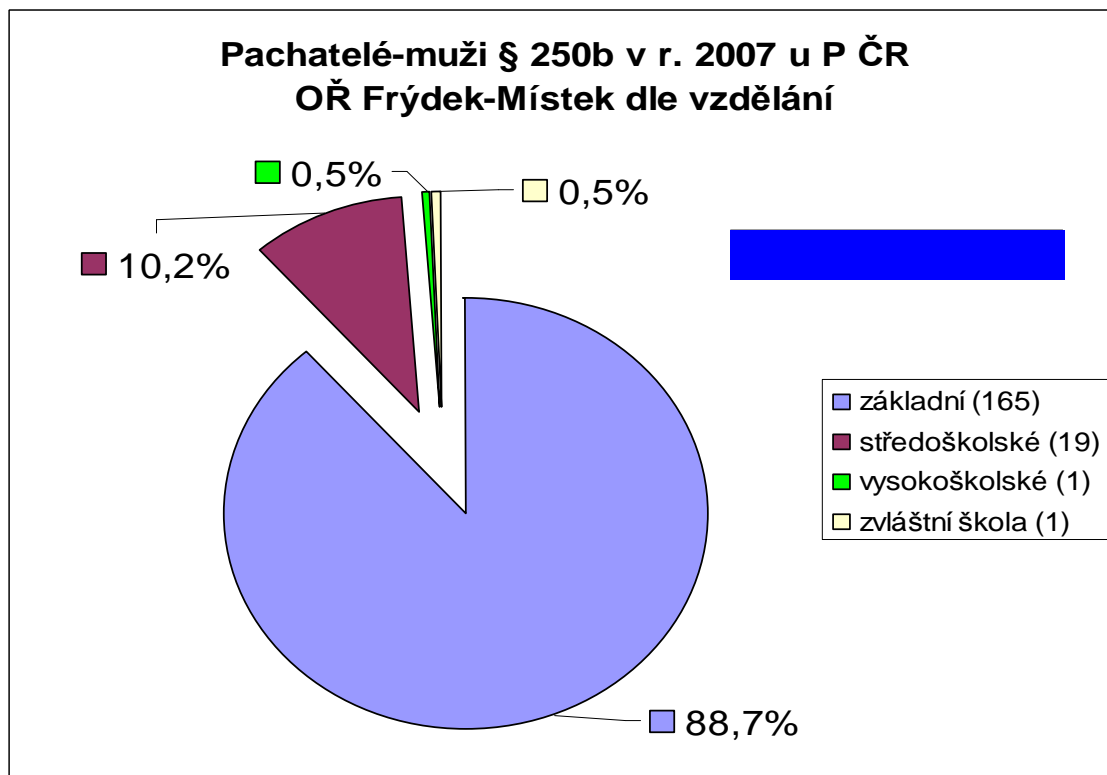
1) Statistické údaje P ČR

Příloha č. 5

Graf 9

Graf 10

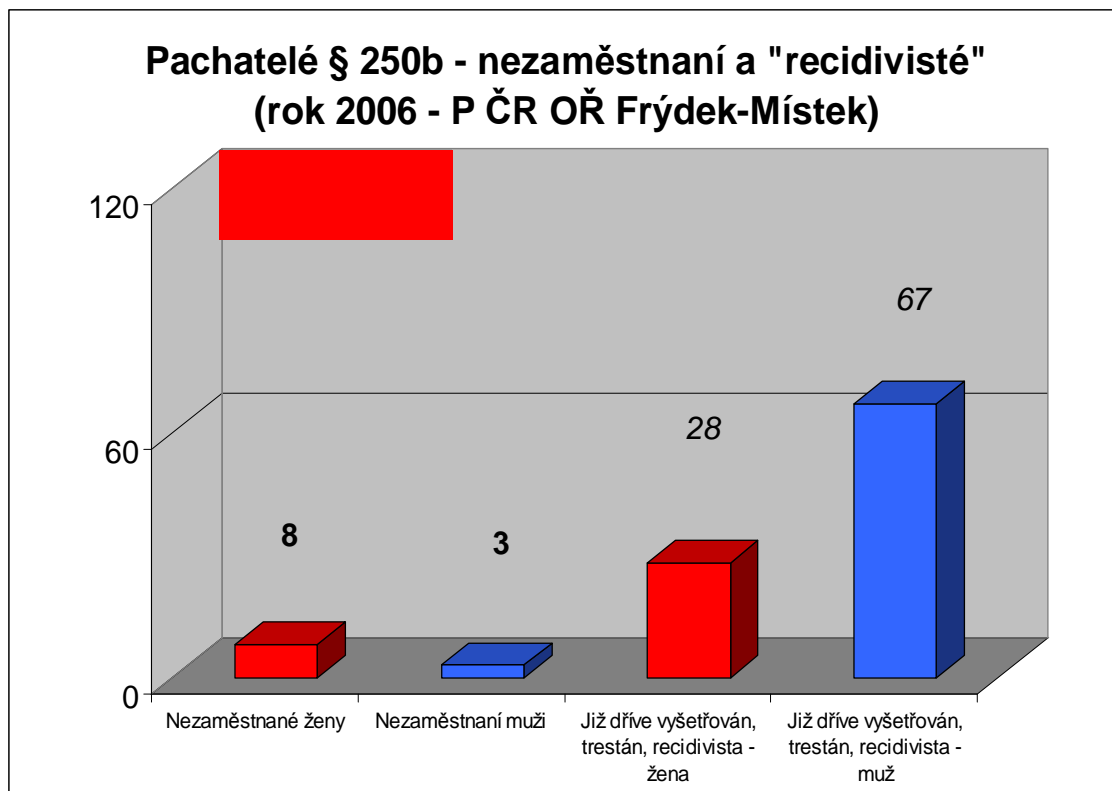

1)

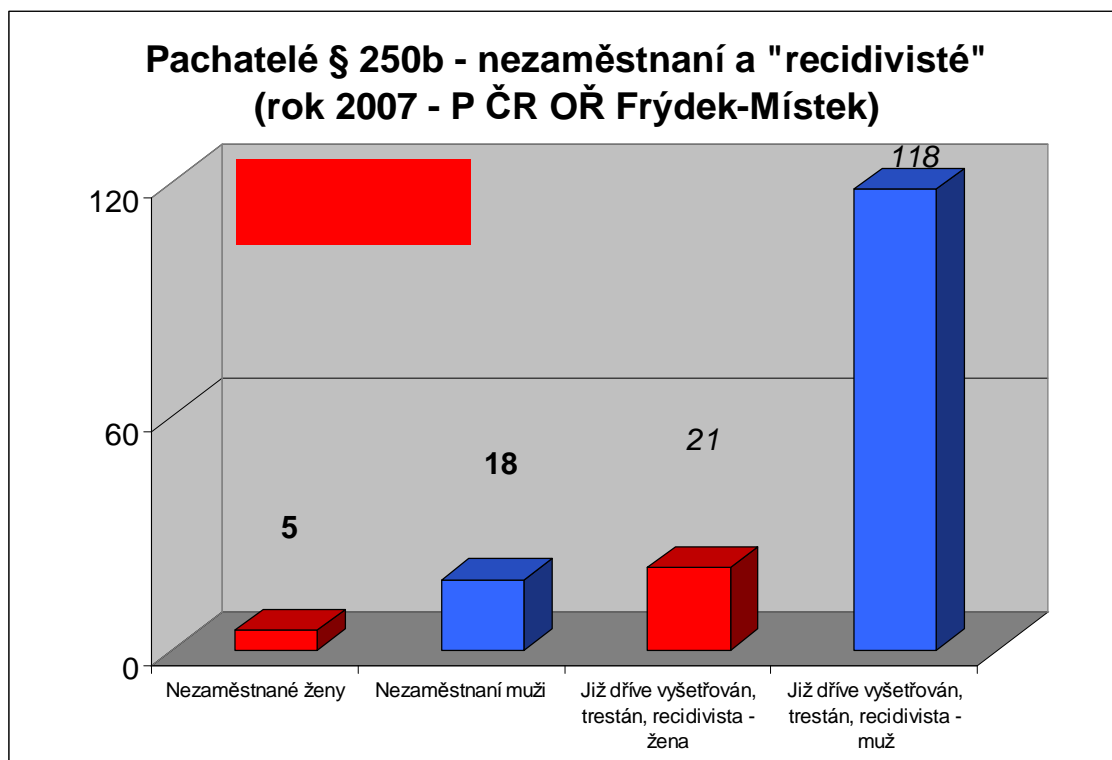
¹⁾ Statistické údaje P ČR

Příloha č. 6

Graf 11

Graf 12

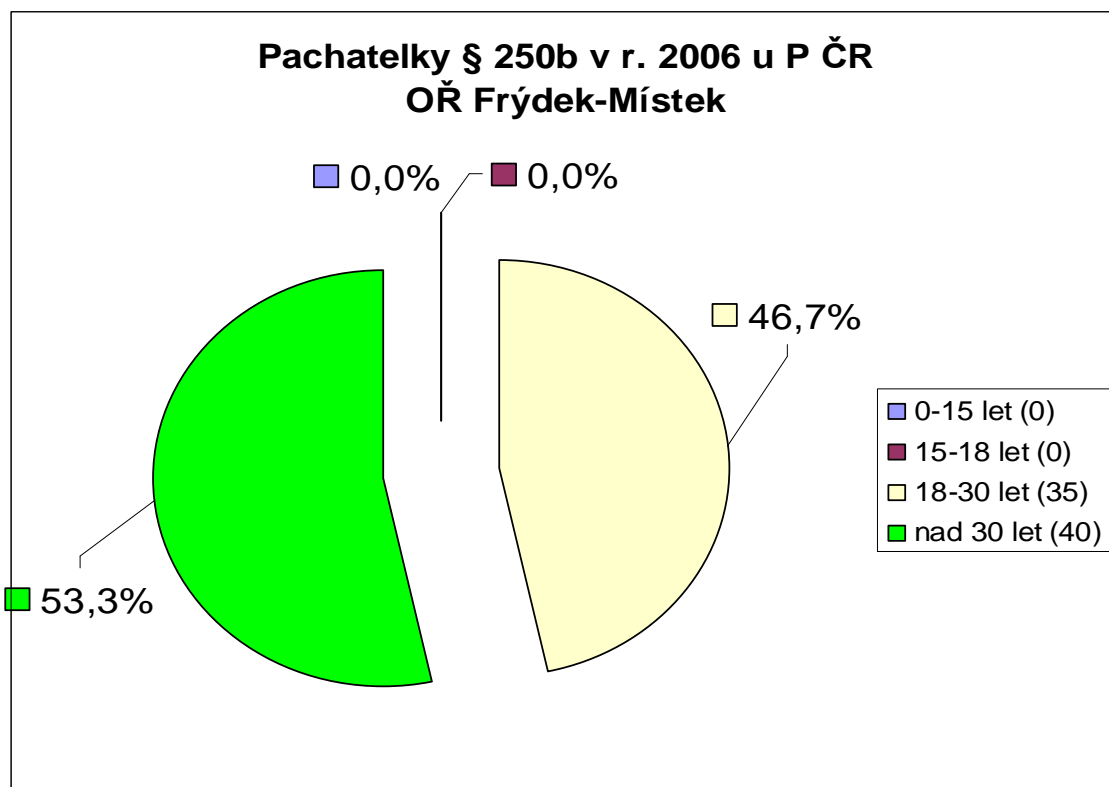

1)

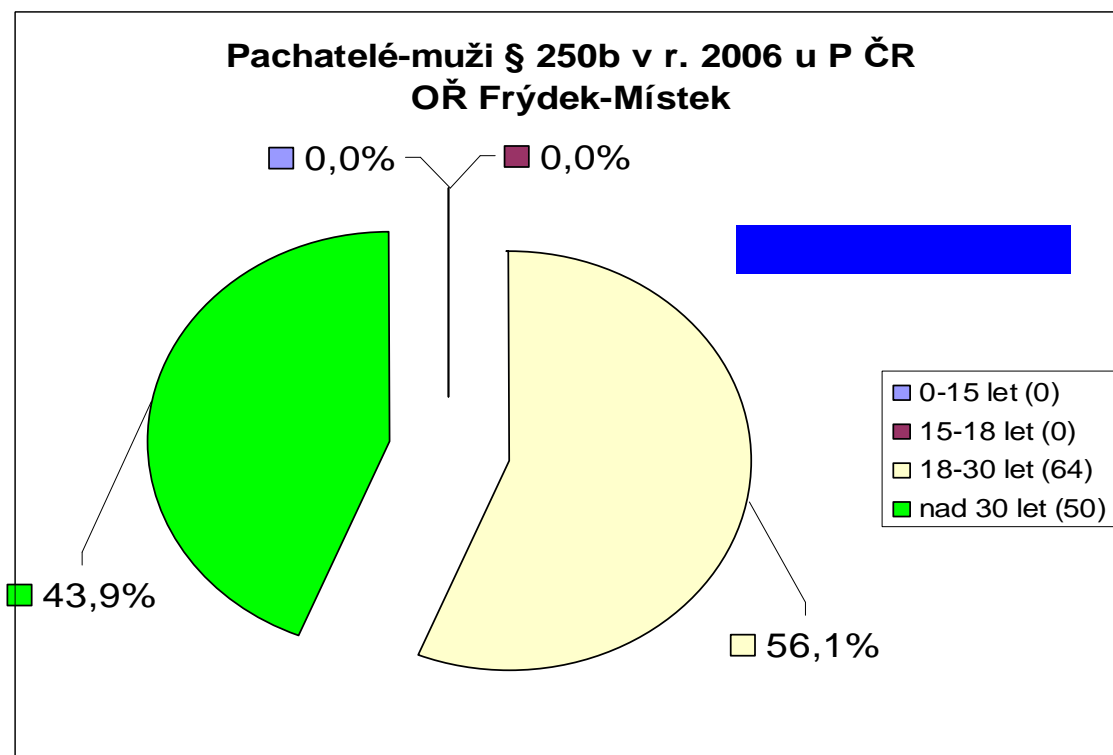
1) Statistické údaje P ČR

Příloha č. 7

Graf 13

Graf 14

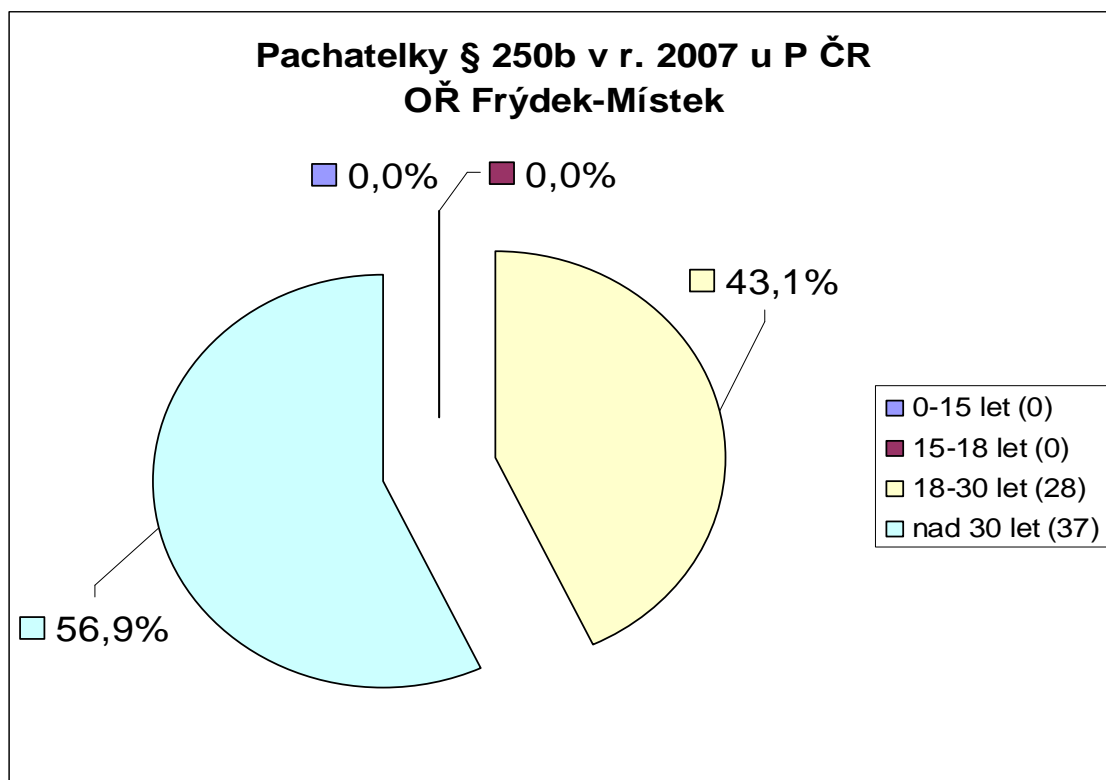

1)

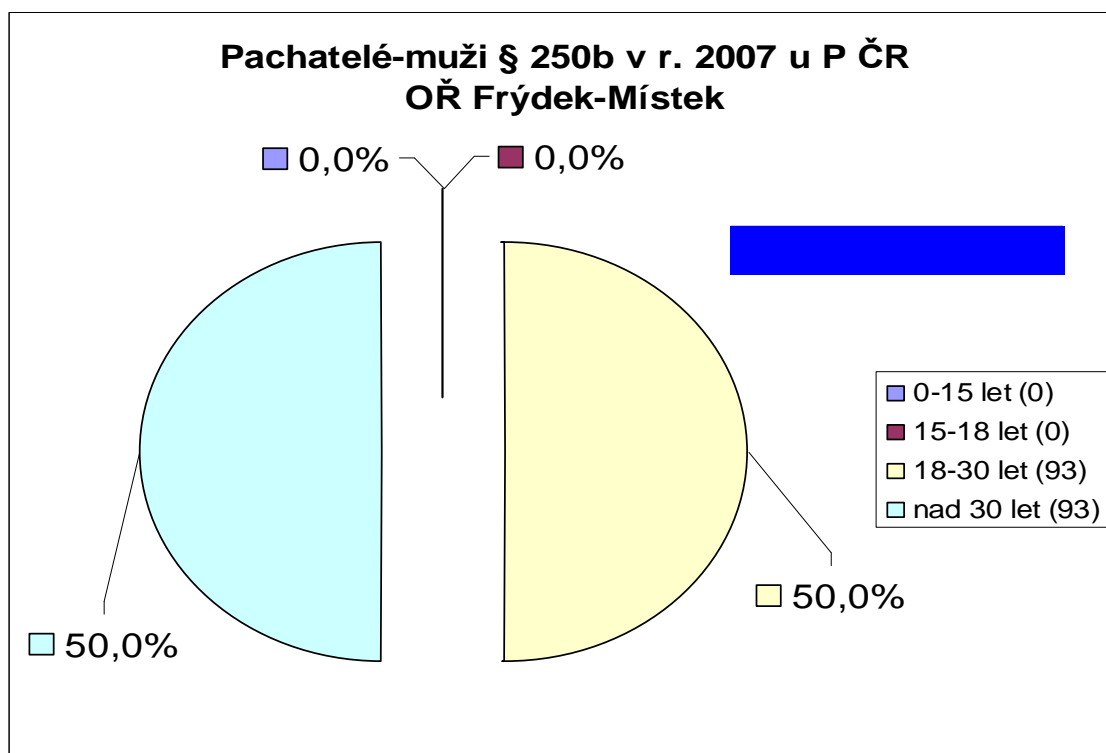
1) Statistické údaje P ČR

Příloha č. 8

Graf 15

Graf 16

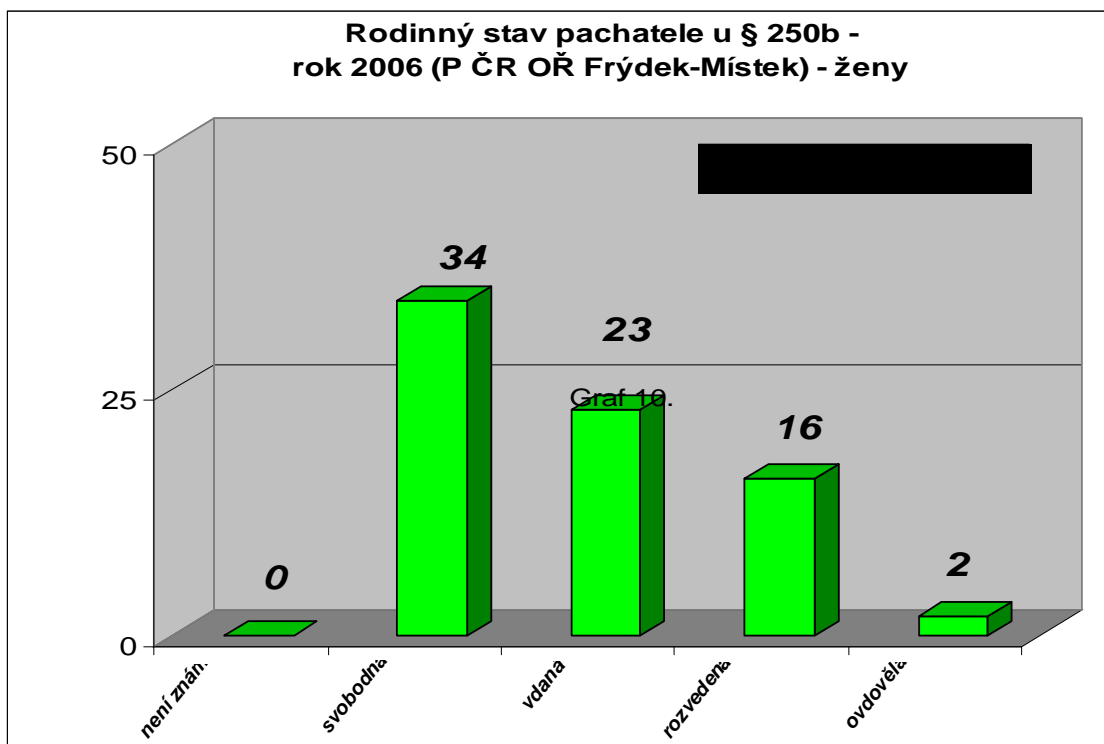

1)

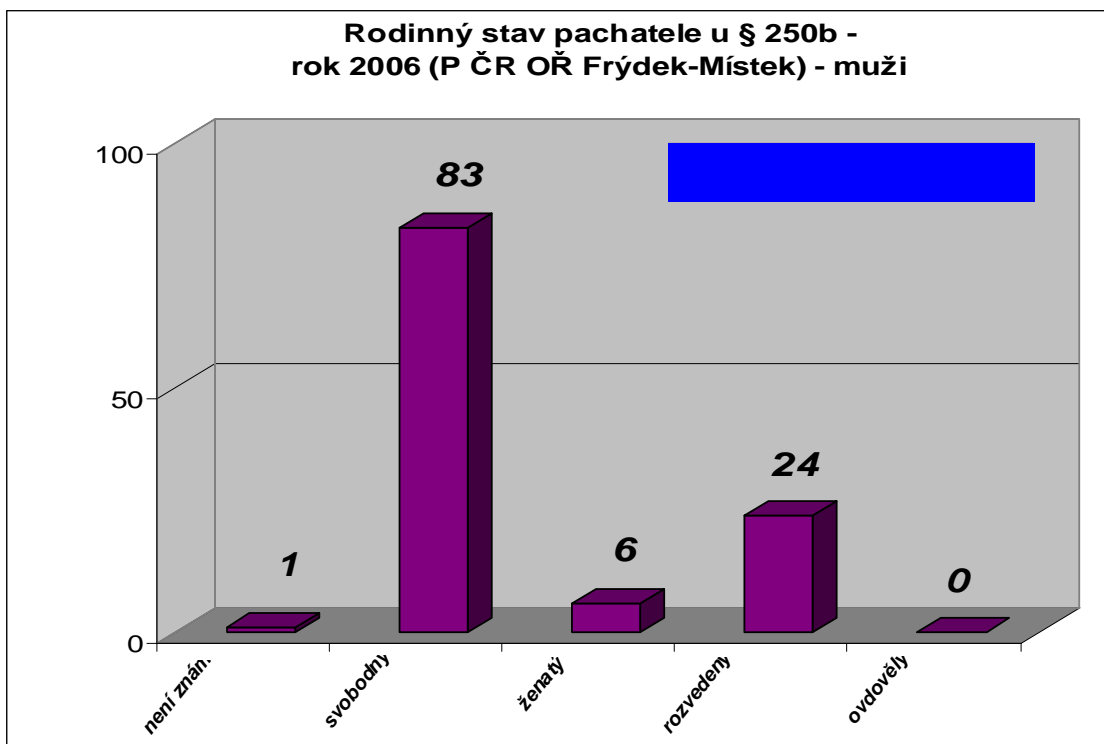
1) Statistické údaje P ČR

Příloha č. 9

Graf 17

Graf 18

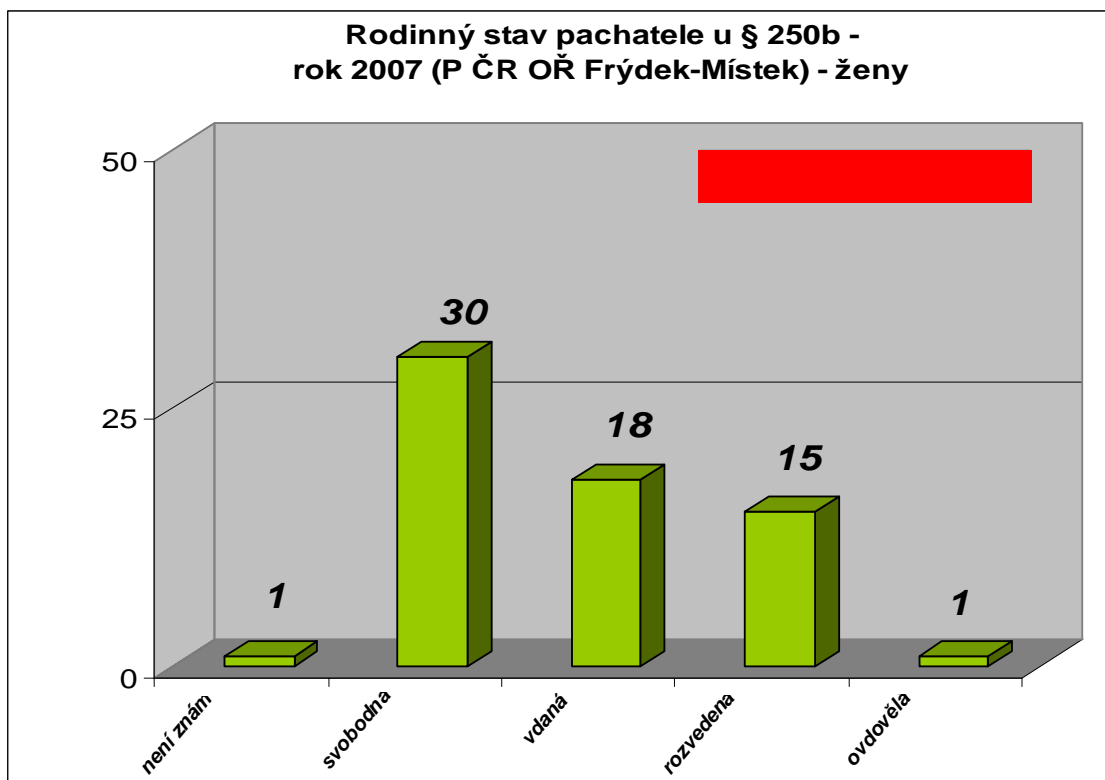

1)

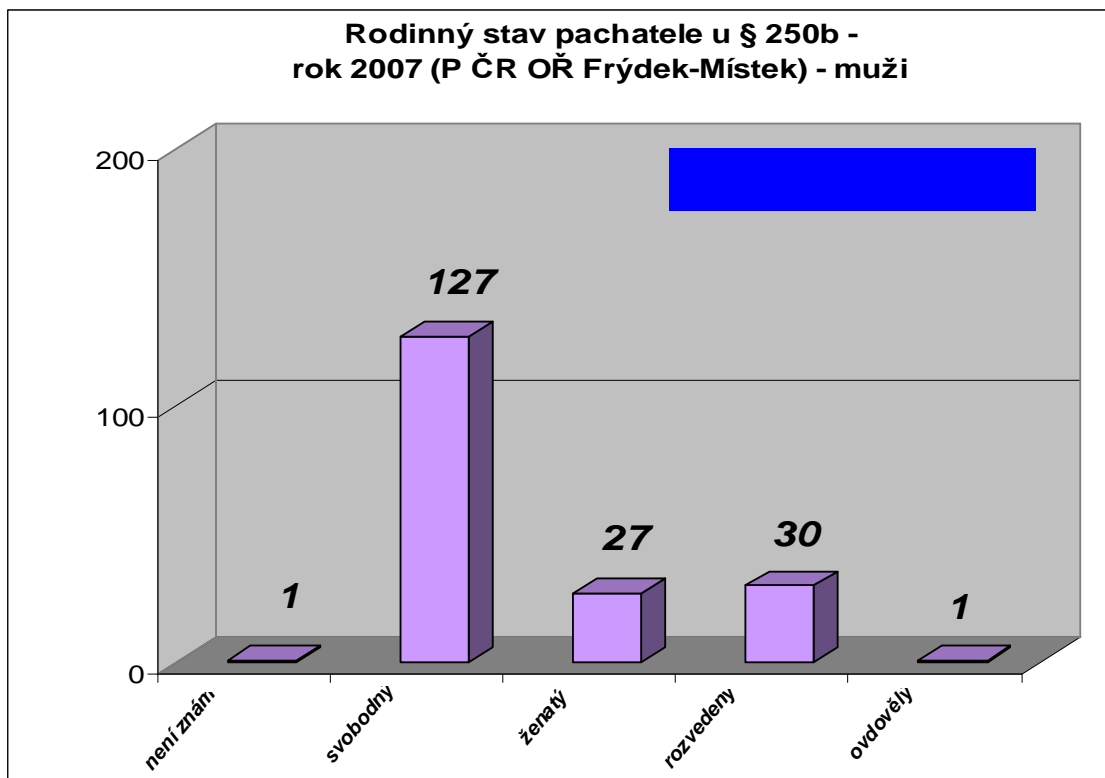
1) Statistické údaje P ČR

Příloha č. 10

Graf 19

Graf 20

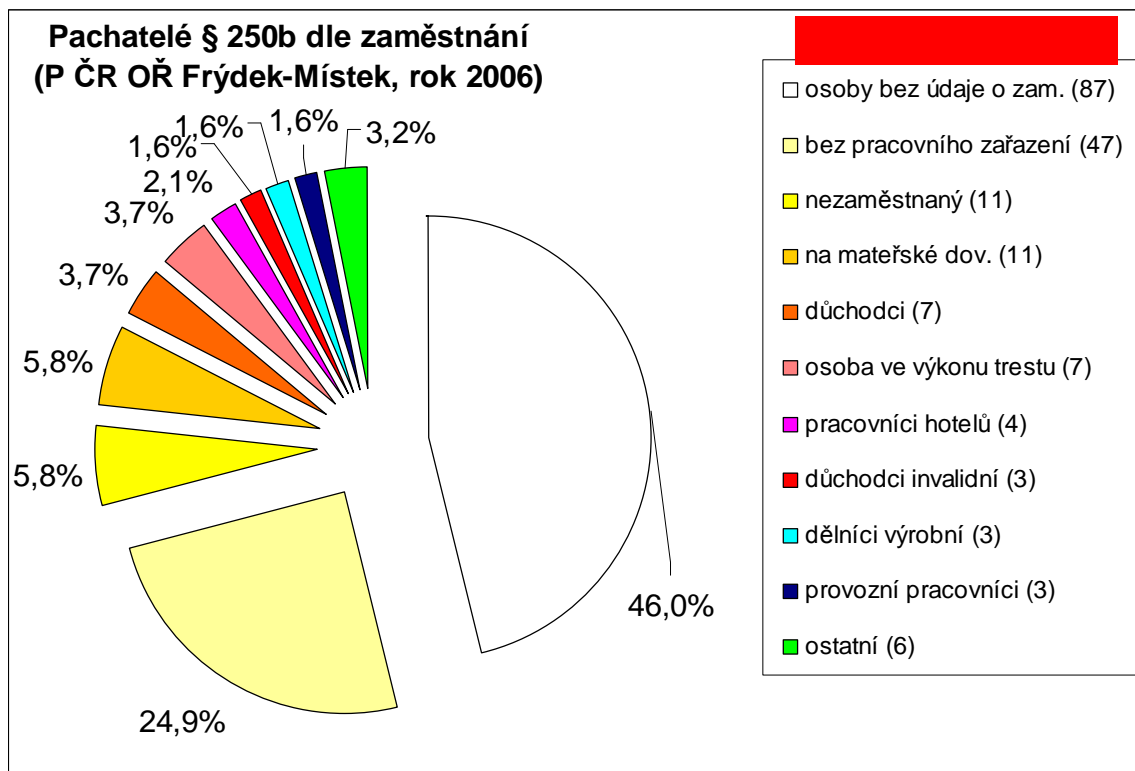

1)

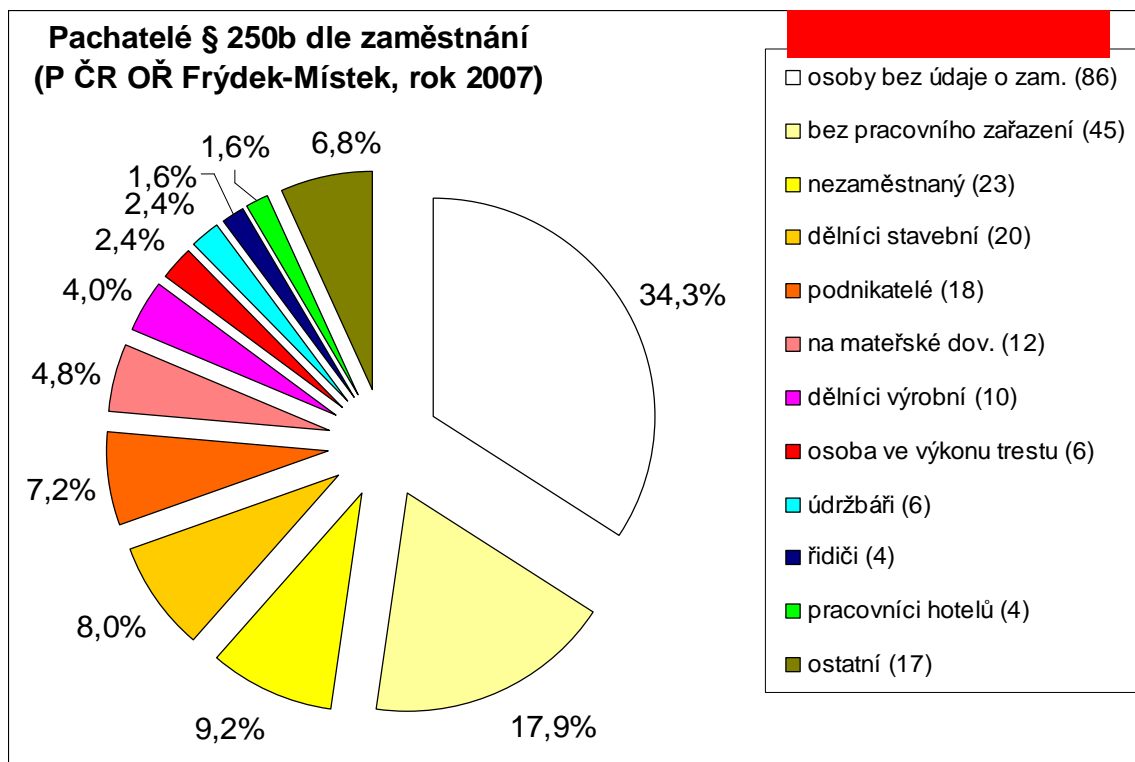
1) Statistické údaje P ČR

Příloha č. 11

Graf 21

Graf 22

1)

1) Statistické údaje P ČR